

PARTSEKONOMERNAS RAPPORT 2018

EN RAPPORT FRÅN PARTSEKONOMERNA, JUNI 2018

Förord

I samband med industriårets möte den 14 juni 2016 infördes ett antal ändringar i industriavtalet. Bland annat gavs en grupp partsekonomer följande uppdrag.

Partsekonomerna ska fortlöpande samarbeta angående de ekonomiska förutsättningarna och andra konkurrensförhållanden som gäller för den svenska industrin i en global ekonomi och marknad. Partsekonomerna ska årligen utarbeta en rapport till Industrirådet i dessa frågor. Vid väsentliga förändringar av gällande omständigheter ska partsekonomerna omedelbart gemensamt bedöma de troliga effekterna.

Härmed presenterar partsekonomerna 2018 års rapport. Arbetet är i och med detta utfört i enlighet med industriavtalet.

Stockholm i juni 2018

Mats Kinnwall
Teknikföretagen

Katarina Lundahl
Unionen

Erica Sjölander
Facken inom industrin

Innehåll

Sammanfattning.....	6
1. Inledning – globala trender.....	9
1.1 Efter finanskrisen – ett trendsifte för global tillväxt	9
1.2 Världshandeln har ökat farten igen	11
2. Produktionsutveckling inom industrin	13
2.1 Industrins produktionsutveckling i Sverige	13
2.2 Produktionsutvecklingen jämfört med andra regioner/länder	16
2.3 Utvecklingen inom olika industribranscher i Sverige	17
3. Sysselsättningsutveckling inom industrin	19
3.1 Sysselsättningsutvecklingen i Sverige	19
3.2 Utvecklingen i andra regioner/länder	21
3.3 Sysselsättningsutvecklingen i ett antal industribranscher	22
4. Industrins produktivitetsutveckling.....	25
4.1 Produktivitetsutvecklingen inom industrin i Sverige	25
4.2 Industrins produktivitetsutveckling i Sverige och internationellt	27
4.3 Svensk industris branscher	27
5. Prisutveckling och växelkursförändringar.....	29
5.1 Producent- och konsumentprisindex	29
5.2 Utveckling och samvariation för industrins priser	30
6.3 Terms of Trade	32
6. Löner och arbetskraftskostnader inom industrin.....	33
6.1 Nivå för arbetskraftskostnader och löner i Sverige	33
6.2 Ökningstakt för lön och arbetskraftskostnad (i lokal valuta)	34
6.3 Arbetskraftskostnadsutveckling i gemensam valuta	36
7. Lönsamhet, investeringar, vinst- och arbetskostnadsandelar	37
7.1 Lönsamhet inom industrin i Sverige	37
7.2 Investeringar i Sverige och i andra länder	39
7.3 Vinst- och arbetskostnadsandelar, internationell jämförelse	40
8. Inköpschefsindex och ledande indikatorer	41
8.1 Indikatorer för industrin i Sverige	41
8.2 Indikatorer för industrin i konkurrentländer	42

Sammanfattning

Inledning – globala trender

- Trendmässigt långsammare BNP-tillväxt och produktivitets-tillväxt globalt jämfört med perioden före finanskrisen.
- Världshandeln har ökat farten igen.

Produktionsutveckling inom industrin

- Industriproduktionsindex och förädlingsvärdet i fasta priser minskade efter toppen i början av 2011 men är efter uppgången åren 2015-2017 nu på en högre nivå än 2011.
- Betraktas utvecklingen enligt förädlingsvärdet i löpande priser är nivån nu tydligt högre än 2011.
- Motorfordonsindustrin har utvecklats mycket positivt under senare år. Flera andra branscher har sammantaget låg eller negativ tillväxt sedan 2011. Maskinindustrin hade länge en negativ utveckling men där har produktionsnivån återhämtat sig de senaste åren.
- Produktionsutvecklingen inom svensk tillverkningsindustri har varit svagare än inom euroområdet och OECD åren 2011-2014 (mätt i fasta priser). Utvecklingen de senaste tre åren är däremot starkare i Sverige.

Sysselsättningsutveckling inom industrin

- Industrisysselsättningen sjönk mellan 2011 och 2015, men har därefter planat ut och ökat något under 2017.
- Sektorns vikt för sysselsättningen är betydligt större än vad den direkta industrisysselsättningen visar, via underleverantörer av varor och tjänster till industrin. Åren 2011-2015 minskade både den direkta och den indirekta sysselsättningen kopplad till industrin.
- Den positiva sysselsättningsutvecklingen under 2017 drivs av framför allt av ökad sysselsättning inom fordonsindustrin.
- Den direkta industrisysselsättningen har utvecklats likartat som i Sverige även i Norge och Finland, medan Tyskland har haft en betydligt starkare utveckling.

Industrins produktivitetsutveckling

- Svag global produktivitetsutveckling inom industrin efter finanskrisen.
- Svagare utveckling inom industrin i Sverige än i omvärlden i början av perioden men starkare under 2015 för att konvergera mot omvärlden 2016 och åter tappa något 2017.
- Starkt cyklisk svensk industriproduktivitet.

Prisutveckling och växelkursförändringar

- För industrins konkurrenskraft är det centrala hur industrins priser utvecklas.
- Industrins exportpriser sätts i den valuta som gäller på den lokala marknaden och priset sätts på marknader utanför Sverige.
- Exportpriserna varierar med kronans värde och påverkar starkt producentpriserna.
- Årets svaga krona är en viktig förklaring till de högre producentpriserna.

Löner och arbetskraftskostnader

- Arbetskraftskostnaderna i svensk industri ligger 2017 högre än genomsnittet för Västeuropa och euroområdet men lägre än i Tyskland.
- Ökningstakten i arbetskraftskostnaderna har växlat ned jämfört med perioden före finanskrisen.
- Svensk industri har i genomsnitt haft en högre ökningstakt av arbetskraftskostnaderna jämfört med Västeuropa i lokal valuta.
- Växelkursen har stor inverkan på hur den relativa arbetskraftskostnaden utvecklas.

Lönsamhet, investeringar, vinst- och arbetskraftskostnadsandelar

- Industrins lönsamhet sjönk åren 2011-12. År 2015 och 2016 förbättrades rörelsemarginalen och avkastningen på eget kapital.
- Globala investeringar dök mycket djupt i samband med recessionen för att sedan återhämta sig efter 2010.
- De senaste åren har utvecklingen för investeringarna varierat kraftigt mellan olika länder. Svensk industri har ökat investeringarna under senare år.

Inköpschefsindex och ledande indikatorer

- OECDs ledande indikator och Inköpschefsindex är historiskt goda indikatorer för industrins utsikter på kort sikt, det gäller Sverige och internationellt.
- För industrin i USA och för hela OECD stämmer de ledande indikatorerna relativt väl överens med utvecklingen av industrins tillväxt.
- Vad gäller industrin i Sverige har dock inköpschefsindex åren 2013 till 2016 indikerat en aktivitet på en högre nivå än de ledande indikatorerna och den faktiska utvecklingen. 2017 har indikatorer och index rört sig mer i takt med industrins faktiska utveckling. Såväl ledande indikatorer som inköpschefsindex indikerar att tillväxttakten nu minskar

1. Inledning

– globala trender

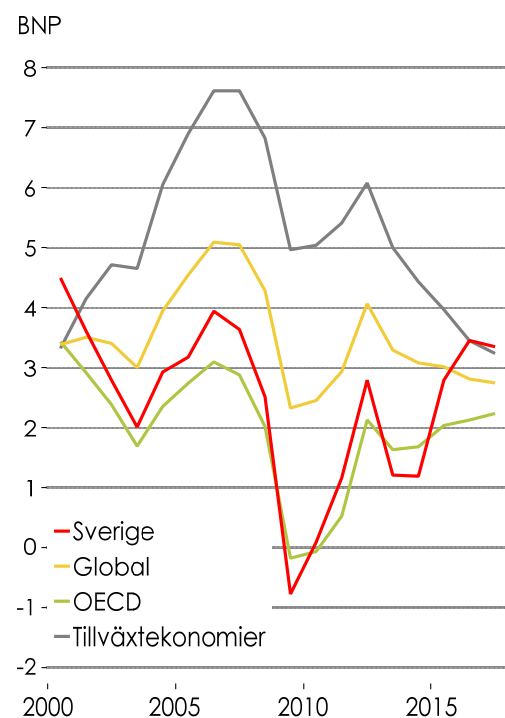
1.1 Efter finanskrisen – ett trendsifte för global tillväxt

Som bakgrund till kommande kapitel i rapporten – där industrin är i fokus – beskrivs inledningsvis ett antal globala trender. Eftersom svensk industri verkar på världsmarknaden är dessa trender viktiga förklaringar till utvecklingen för svensk industri.

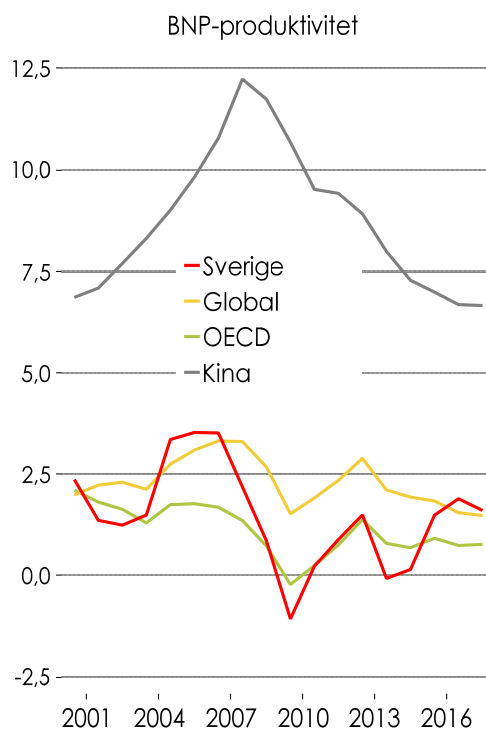
För att kunna illustrera ett antal trendsiften mellan åren före finanskrisen respektive under återhämtningen visas i denna inledning utvecklingen från år 2000 och framåt. I övriga rapporten är fokus på tidsperioden 2011 och framåt (med basår 2011 i de fall där serierna indexeras).

Bruttonationalprodukt och BNP-produktivitet*

Årlig procentuell förändring

Årlig procentuell förändring

Källa: Conference Board

* Serierna är utjämnade med 3 års glidande medeltal.

Lägre global tillväxttrend

Att världsekonomin upplever en av de längsta återhämtningarna under efterkrigstiden kan inte dölja det faktum att den globala trendtillväxten har bromsat rejält sedan åren innan finanskrisen och det gäller flertalet större ekonomier. Bilden ovan till vänster visar

trenden i BNP-tillväxten (3-års glidande medeltal för att jämna ut årliga fluktuationer).¹ Såväl utvecklade- som tillväxtekonomier upplevde en ”tillväxtspurt” några år efter millennieskiftet, ett förlopp som bröts abrupt i samband med recessionen. Såväl OECD som, i synnerhet, tillväxtekonomierna växer nu betydligt långsammare än under åren innan krisen. Jämfört med de heta åren innan recessionen har den globala tillväxttenden mattats påtagligt: från fem procent till knappt tre procent. Tillväxtekonomierna har nu återgått till samma trend som i början av millenniet medan OECD växer ca en procentenhet långsammare.

Svagare utveckling för produktiviteten

Orsaken till den lägre tillväxttenden kan framförallt sökas i långsammare produktivitetstillväxt. Enligt bilden ovan till höger har BNP-produktiviteten bromsat kraftigt såväl i utvecklade som tillväxtekonomier under det senaste dryga decenniet. Jämfört med i början av millenniet har global produktivitetstrend bromsat ca en halv procentenhet. Jämfört med åren innan krisen är inbromsningen ca två procentenheter. För OECD innebär detta att produktivitetstrenden bromsat från knappt två procent i mitten av 00-talet till knappt en procent. För Kina har utvecklingen varit ännu mer dramatiskt, med en inbromsning från ca 12 till ca sex procent.

Sekulär stagnation och minskad effekt från IKT m.m.

Det finns flera möjliga orsaker till den lägre globala produktivitetstillväxten. En förklaring är det som brukar kallas för *sekulär stagnation* som innebär att investeringsaktiviteten och den aggregerade efterfrågan i världen hålls tillbaka av för högt sparande. En annan är att det istället är ekonomins utbudssida som är mindre dynamisk än under decennierna innan finanskrisen. Flera av de faktorer som eldade på produktiviteten – teknologispårningen i samband med IKT-revolutionen, inträdet av nya dynamiska ekonomier i världsekonomin, avregleringar av många marknader, etc. – har nu tappat kraft när de lägst hängande frukterna har plockats. Det betyder att *produktivitetsnivån* visserligen är mycket högre än innan lyftet men att *tillväxttakten* växlar ner.

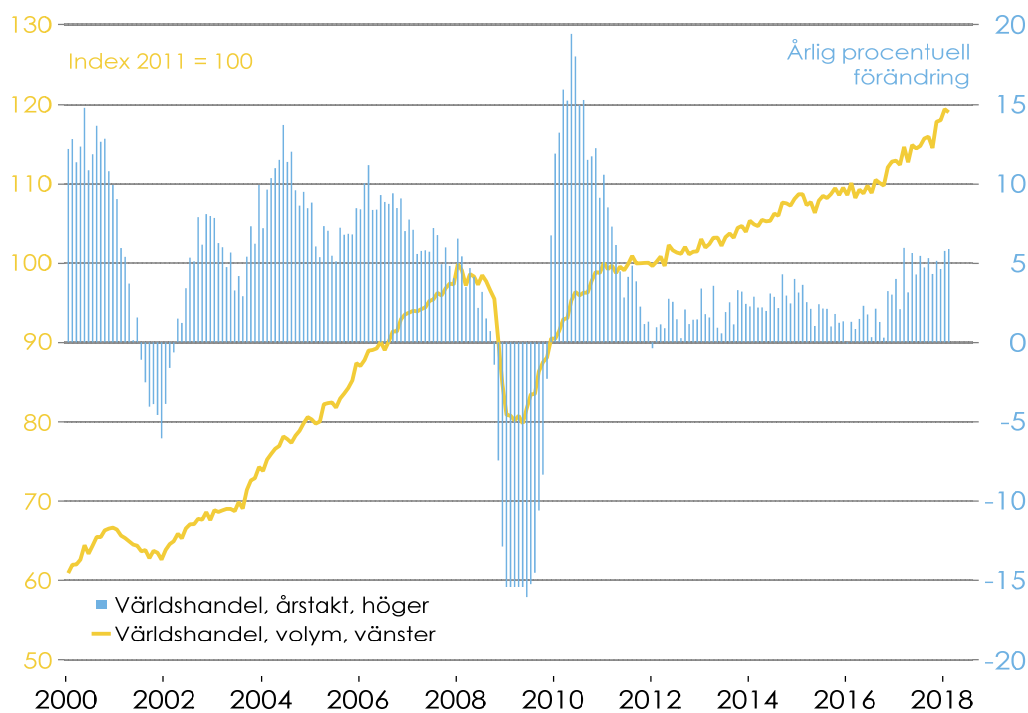
¹ Publicerade data för BNP-tillväxten skiljer sig en del mellan olika dataleverantörer. För enhetlighetens skull används i avsnitt 1.1. genomgående data från Conference Board.

1.2 Världshandeln har ökat farten igen

Åren innan finanskrisen kännetecknades av mycket stark tillväxt i världshandeln. Som framgår av bilden nedan kollapsade världshandeln i samband med krisen för att sedan studa upp när under återhämtningens första fas. Under åren 2012-2016 utvecklades sedan världshandeln mycket svagt för att åter ta fart under de senaste 1 ½ året – även om det är en bra bit kvar till de tillväxttal som noterades i början av seklet.

Utveckling för den totala världshandeln

Index 2011 = 100 och årlig procentuell förändring

Källa: CPB World Trade Monitor

2. Produktionsutveckling inom industrin

2.1 Industrins produktionsutveckling i Sverige

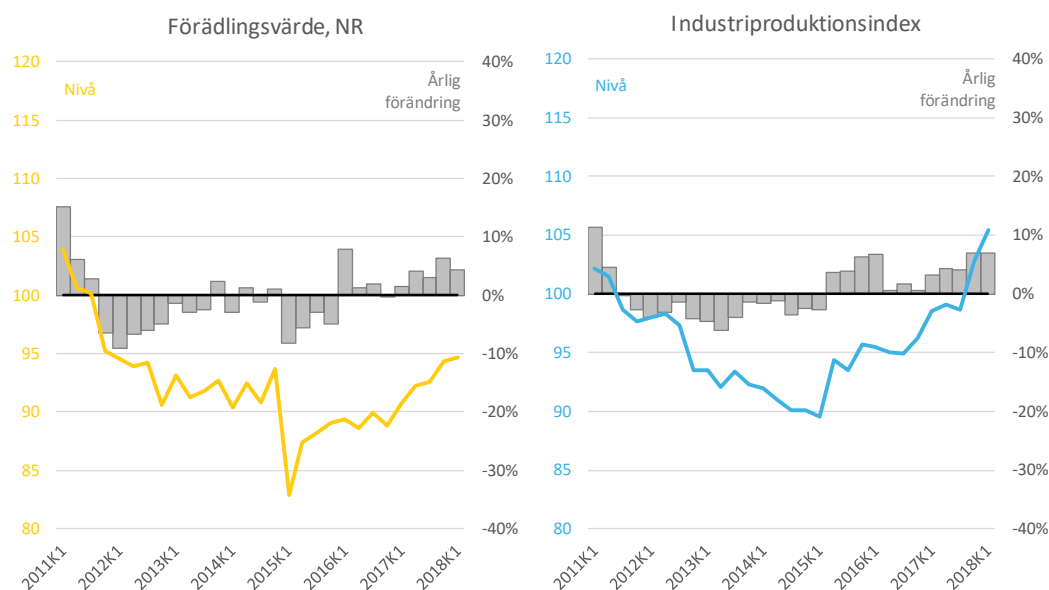
Produktionsutvecklingen inom industrin och dess delbranscher kan följas såväl utifrån förädlingsvärdet enligt nationalräkenskaperna som via industriproduktionsindex (IPI). I detta kapitel används båda dessa källor för att visa utvecklingen. De bilder som framträder beroende på val av källa skiljer sig delvis åt och i båda fallen finns skäl att problematisera dem.

Sedan återhämtningen efter finanskrisen har svensk industriproduktion utvecklats svagt i några år men sedan återhämtat sig, fallit tillbaka och därefter ökat igen.

Industriproduktionsindex och förädlingsvärdet i fasta priser minskade efter toppen i början av 2011 och är efter uppgången åren 2015-2017 nu på en högre nivå än 2011, när förädlingsvärdesutvecklingen justeras för tidsseriebrottet 2015.²

Sverige, produktionsutveckling inom industrin

Förädlingsvärde enligt nationalräkenskaper (fasta priser) samt industriproduktionsindex (fasta priser) för gruv- och tillverkningsindustri (B05-C33), index 2011 = 100*

Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB), nationalräkenskaper enligt ENS 2010.

* Kalenderkorrigerad och säsongrensad data från SCB.

² Brottet i tidsserien 2015 i förädlingsvärdet till följd av omklassificeringen av Ericsson försvarar jämförelsen mellan 2011 och 2018, se faktaruta 2.1.

Faktaruta 2.1

Effekter i statistiken av att Ericsson omklassificerats till tjänstesektorn

SCB har klassificerat om Ericsson AB från tillverkningsindustrin till tjänstesektorn. Förändringen påverkar i hög grad bilden av industrin och industrins utveckling enligt en mängd variabler som förädlingsvärde, produktion, produktivitet, löner/arbetskraftskostnader och sysselsättning m.m.

Förändringen har succesivt genomförts i samband med att SCB publicerat olika typer av statistik under 2017.

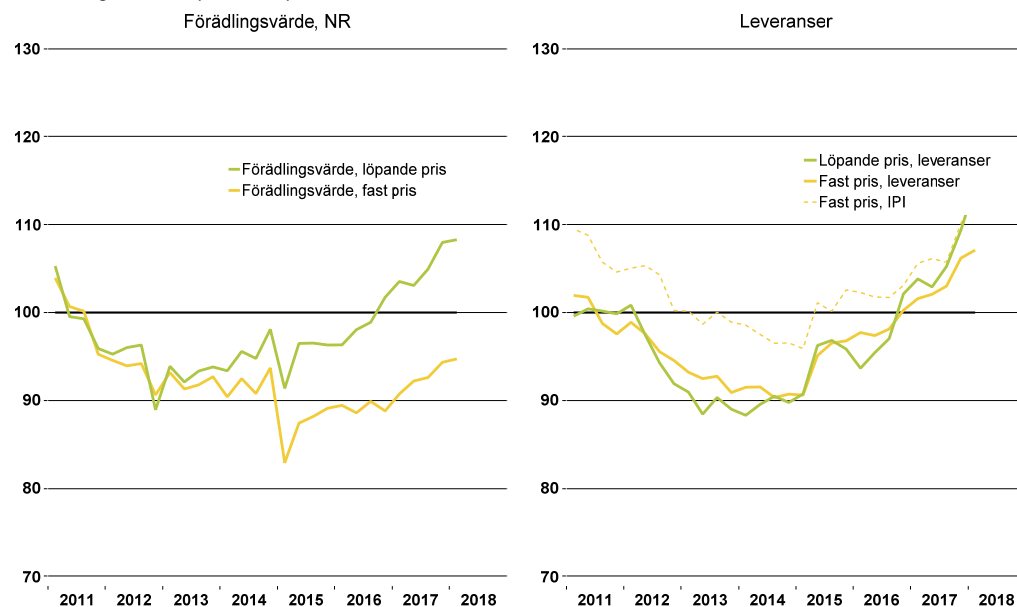
För nationalräkenskaperna har uppgifterna reviderats tillbaka till och med 2015. Därmed finns nu ett tidsseriebrott mellan 2014 och 2015. Först 2019 kommer revideringar längre bakåt i tiden att presenteras.

Många av uppgifterna som presenteras i denna rapport påverkas av omklassificeringen. Där så är relevant nämns hur uppgifterna påverkas – ofta med hänvisning till denna faktaruta.

Betraktas utvecklingen enligt förädlingsvärdet i löpande priser är nivån nu tydligt högre än 2011. Skillnaden mellan utvecklingen av förädlingsvärdet i löpande och fast pris har blivit tydlig under de senaste åren. Motsvarande tydliga skillnad noteras inte när produktionens utveckling i löpande priser betraktas utifrån leveransstatistiken. Skillnaden mellan beräkningarna i fasta och löpande priser är beräknad prisutveckling och andra metodmässiga effekter (se faktaruta 2.2).

Sverige, industrins förädlingsvärde och leveranser i fast och löpande pris

Förädlingsvärde enligt nationalräkenskaper och leveranser (fasta och löpande priser) för gruv- och tillverkningsindustri (B05-C33), index 2011 = 100*

Källa: SCB, nationalräkenskaper (ENS 2010) och leveransstatistiken

* För serierna i fasta priser har kalenderkorrigerad och säsongsrensad data från SCB använts medan serierna i löpande pris har säsongsrensats med X11 Arima.

Faktaruta 2.2

Förädlingsvärde i fast och löpande pris samt industriproduktionsindex (IPI)

Förädlingsvärdets eller produktionens utveckling kan studeras på flera sätt. Beroende på val av källa ser utvecklingen olika ut. Nedan beskrivs kortfattat de vanligast använda uppgifterna i offentlig statistik. Förädlingsvärdet utgörs generellt av produktionsvärdet minus insatsförbrukningen.

Förädlingsvärde i fasta priser enligt NR: Begreppet fasta priser innebär att man justerar för prisutveckling och kvalitetsförändringar för att erhålla ett ”volymmått”. Detta sker genom dubbeldeflatering – innebärande att insatsförbrukning respektive produktion deflateras var för sig.

Förädlingsvärde i löpande priser enligt NR: Löpande priser innebär att uppgifterna anges enligt de värden som råder respektive år. Eftersom ingen fastprisberäkning sker påverkas inte uppgifterna av de eventuella metodproblem som dubbeldeflateringen medför.

Industriproduktionsindex (IPI): Uppgifterna tas fram som en indikator på industriproduktionens utveckling och baseras på industrins leveranser. Även IPI fastprisberäknas, men här med enkel deflatering.

Att utvecklingen skiljer sig åt för serier i fasta och löpande priser beror givetvis på att uppgifter i löpande priser innehåller såväl pris- som volymförändringar. Detta medan uppgifter i fasta priser enbart ska innehålla volymförändringar – dock justerat för beräknade kvalitetsförändringar för produkterna.

Skillnader mellan förädlingsvärdet enligt NR och produktionen enligt IPI förklaras delvis av att insatsförbrukningen är borträknad i det förstnämnda men ingår i det sistnämnda. Ändrad förädlingsgrad bidrar alltså till skillnader. För fastprisberäknade uppgifter bidrar dessutom metodskillnaden vid deflatering i stor utsträckning till att förklara skillnaderna mellan NR och IPI. Ytterligare en orsak är att IPI baseras på industrins leveranser medan förädlingsvärdet enligt NR även inkluderar ytterligare tjänsteförsäljning samt intäkter från patent, licenser, royaltys, merchanting m.m.

En effekt av hur kvalitetsförbättringar hanteras vid deflatering är att länder med stor elektronik- och teleindustri uppvisat mycket snabb ökningstakt för det fastprisberäknade förädlingsvärdet. Främst Sverige, Finland och Irland – men även USA – är exempel på sådana länder. För svensk del har detta bidragit till stora skillnader mellan det beräknade fasta och löpande förädlingsvärdet respektive IPI – även aggregerat på total industrinivå. De senaste årens utveckling, där förädlingsvärdet i löpande pris utvecklats snabbare än det fastprisberäknade illustrerar också hur deflateringsmetoden påverkar bilden av utvecklingen.

Ytterligare en sak vi vill nämna är att omläggningen till nya systemet för beräkning av nationalräkenskaper (ENS 2010) kraftigt ändrat beskrivningen av industrins förädlingsvärde (jämfört med tidigare statistik).³

³ Detta särskilt beroende på förändrad hantering av immateriella investeringar samt av licenser/royalties m.m. Stor påverkan på statistiken har den ändrade redovisningen av forskning och utveckling (FoU) haft, där utgifter för inköp av FoU med ENS 2010 redovisas som investeringar ingående i förädlingsvärdet istället för som tidigare i insatsförbrukningen. Även egen FoU behandlas numera som investering, mot att tidigare direkt kostnadsförts. Förändringen har även inneburit ett nivålyft av förädlingsgraden enligt NR, särskilt inom elektronik- och teleindustrin.

En definitionsmässig skillnad mellan förädlingsvärdet enligt NR och statistiken för produktion och leveranser är att insatsförbrukningen är borträknad i det förstnämnda men ingår i det sistnämnda. Förädlingsgraden (den del av produktionen man åstadkommer i egen regi) svänger med konjunkturen, därtill kan den trendmässigt öka eller minska beroende på hur mycket man väljer göra i egen regi alternativt köpa in.

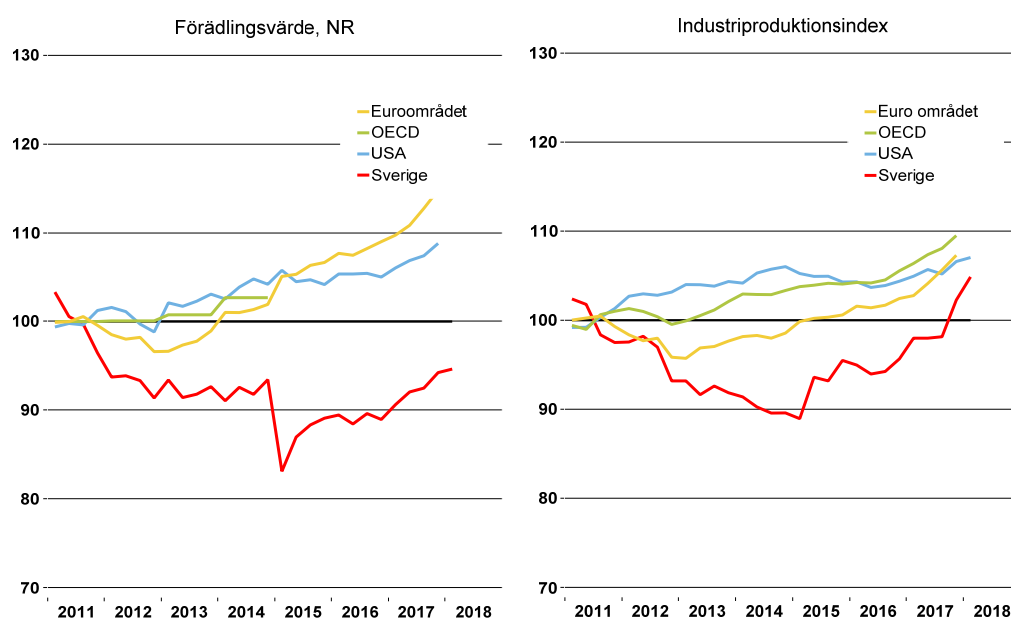
2.2 Produktionsutvecklingen jämfört med andra regioner/länder

För att sätta utvecklingen i den svenska industriproduktionen i ett internationellt sammanhang jämförs utvecklingen med den i några andra regioner/länder. Detta för tillverkningsindustrin, vilken inte innefattar gruvindustrin. Orsaken är främst att aggregerade uppgifter för total industri även innefattar energisektorn i flera andra länder, men inte i Sverige – vilket försvårar jämförbarheten.

Produktionsutvecklingen inom svensk tillverkningsindustri har varit svagare än inom euroområdet och OECD åren 2011-2014 (mätt i fasta priser). En mer positiv utveckling för industrin i Tyskland än i Sverige bidrar till att förklara skillnaden mot euroområdet. Utvecklingen de senaste tre åren är däremot starkare i Sverige.

Svensk produktionsutveckling jämfört med i euroområdet, OECD och USA

Förädlingsvärde enligt nationalräkenskaper (fasta priser) samt industriproduktionsindex (fasta priser) för tillverkningsindustri (C10-C33), nivåer med Index 2011 = 100

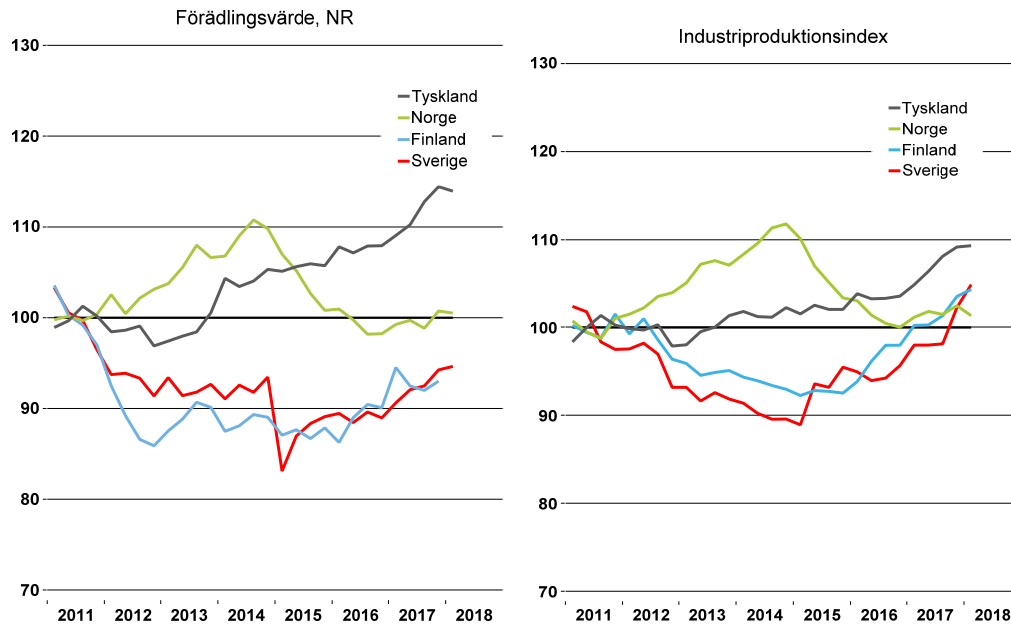
Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB), Bureau of Economic Analysis (BEA), Eurostat, OECD och World bank, nationalräkenskaper enligt ENS 2010.

* Serier med säsongrensad data har använts.

Av de länder vi jämför med i denna rapport uppvisar Finland en liknande utveckling som Sverige sett över hela den studerade perioden. Både förädlingsvärdet för tillverkningsindustrin och industriproduktionsindex i Sverige och Finland har utvecklats på ett liknande sätt sedan 2011.

Svensk produktionsutveckling jämfört med i Tyskland, Norge och Finland

Förädlingsvärde enligt nationalräkenskaper (fasta priser) samt industriproduktionsindex (fasta priser) för tillverkningsindustri (C10-C33), index 2011 = 100

Källa: Nationella statistikinstitut (via Macrobond), nationalräkenskaper enligt ENS 2010.

* Serier med säsongrensad data har använts.

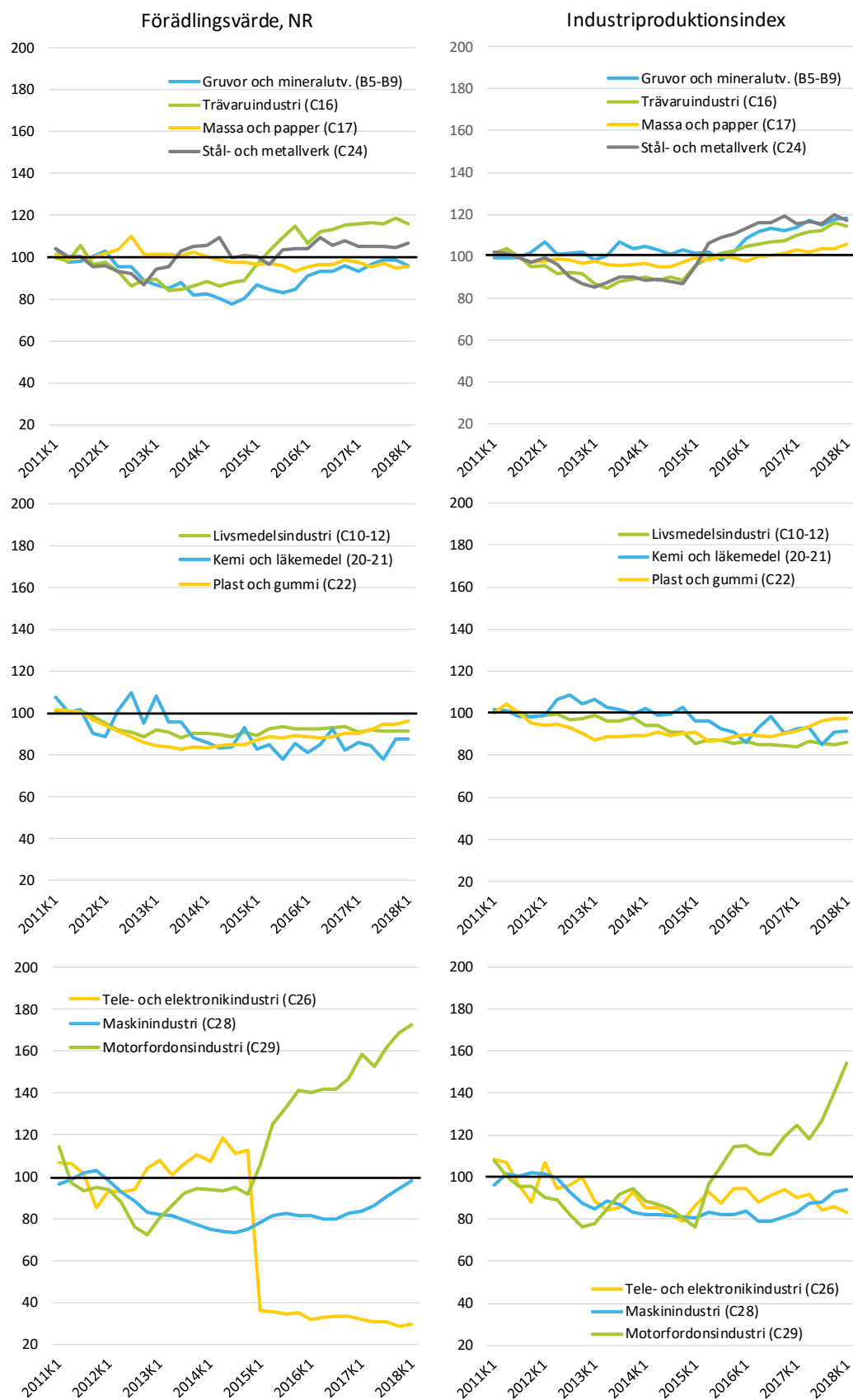
2.3 Utvecklingen inom olika industribranscher i Sverige

Skillnaderna för produktionsutvecklingen är relativt stora mellan industrins delbranscher. Inte minst har motorfordonsindustrin utvecklats positivt under senare år. Även stål- och metallverken liksom trävaruindustrin har haft en positiv utveckling de senaste åren efter en rejäl svacka under åren efter recessionen. Maskinindustrin hade länge en negativ utveckling men där har produktionsnivån återhämtat sig de senaste åren. Flera andra branscher har sammantaget låg eller negativ tillväxt sedan 2011.

På grund av motorfordonsindustrins storlek ger utvecklingen i branschen ett relativt stort genomslag på utvecklingen för industrin totalt sett. För tele- och elektronikindustrin framgår tydligt effekten av att Ericsson i statistiken bytt branschtillhörighet (se faktaruta 2.1).

Produktionsutveckling i Sverige inom ett antal industribranscher

Förädlingsvärde enligt NR (fasta priser) samt industriproduktionsindex (fasta priser), index 2011 = 100*

Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB), nationalräkenskaper enligt (ENS 2010).

* Serierna har säsongrensats med metoden X12.

3. Sysselsättningsutveckling inom industrin

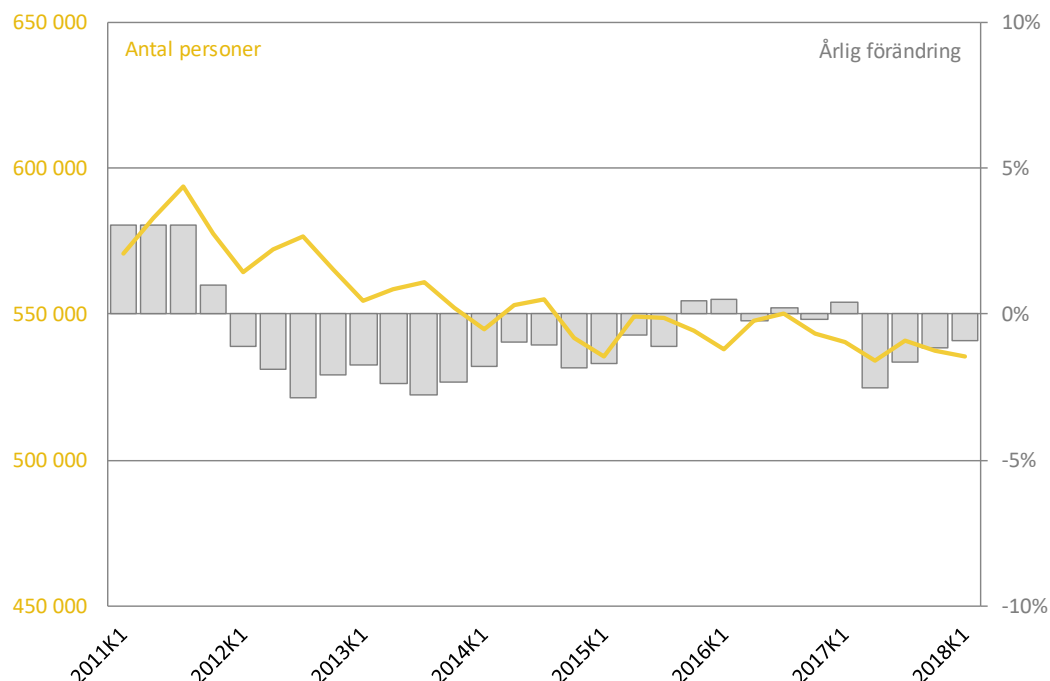
3.1 Sysselsättningsutvecklingen i Sverige

Hur sysselsättningen inom industrin utvecklas kan följas såväl utifrån nationalräkenskaperna som den kortperiodiska sysselsättningsstatistiken, AKU (arbetskraftsundersökningarna) och RAMS (regional arbetsmarknadsstatistik). Skillnaden mellan statistikkällorna är överlag små.

Antalet direkt anställda i industrin sjönk kraftigt i samband med finanskrisen. Efter en liten upphämtning under 2011 fortsatte antalet anställda att minska något mellan 2012 och 2015. Därefter har industrisysselsättningen planat ut och pendlat mellan 530 000 och 550 000 personer. Trots det för närvarande starka konjunkturläget inom många delar av industrin syns alltså inte någon ökning av antalet direkt sysselsatta i industrin. Siffrorna för 2017 påverkas dock av omklassificeringen av Ericsson och det finns därför skäl att tro att sysselsättningen inom industrin rensat för denna effekt ökade under 2017.

Sverige, sysselsättningsutveckling inom industrin

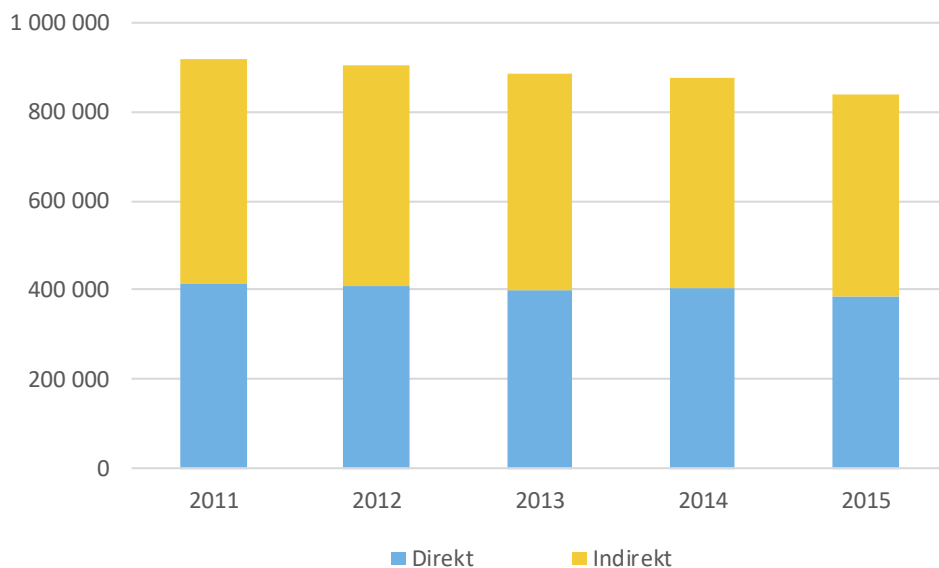
Antalet sysselsatta inom gruv- och tillverkningsindustrin (B05-C33), samt procentuell förändring jämfört med motsvarande kvartal året innan

Källa: SCB, Kortperiodiska sysselsättningsstatistiken.

Diagrammet ovan underskattar dock industrins betydelse för sysselsättningen i hela ekonomin eftersom industrin i rollen av kund till en rad andra sektorer skapar sysselsättningen i andra branscher. Köp av framför allt olika typer av företagstjänster, allt ifrån tekniska konsulter till finansiella tjänster och transporter, skapar en stor indirekt sysselsättning i dessa sektorer. En del av den sysselsättningsnedgång som skett sedan finanskrisen beror på att strukturen i industrisektorn har förändrats, där fler tjänster som tidigare funnits in-house nu köps in från både externa eller koncerninterna företag.

Sverige, antalet sysselsatta direkt och indirekt i industrin

Källa: SCB samt egna beräkningar.

Inkluderas denna indirekta industrissysselsättning uppgår den totala ”industrissysselsättningen” till mellan 800 000 – 900 000 personer.⁴ Denna totala sysselsättning kan också beskrivas som ca 400 000 sysselsatta som producerar industrivaror till slutkund, övriga sysselsatta är underleverantörer och finns både inom och utanför industrin.

Antalet indirekt sysselsatta sjönk, i likhet med antalet direkt sysselsatta, i samband med finanskrisen. Mellan 2012 och 2015 minskade både den direkta och den indirekta sysselsättningen något. Andelen indirekt sysselsatta har dock legat konstant de senaste åren, kring 54 procent av den totala sysselsättningen. Uppgifter för de senaste två åren finns inte ännu.

⁴ Beräkningarna är gjorda med så kallad input-output-analys med vilken det går att beräkna hur mycket en viss mängd produktion i en bransch (i det här fallet industrin) genererar ytterligare produktion i andra branscher. På motsvarande sätt kan antalet sysselsatta som motsvarar den totala produktionen i respektive bransch beräknas.

3.2 Utvecklingen i andra regioner/länder

För att sätta den svenska utvecklingen i ett internationellt perspektiv jämförs nedan utvecklingen i Sverige med den i andra regioner och länder. Den statistik som används är sysselsättningen i industrin (manufacturing employment) enligt OECD Main Economic Indicators (MEI).

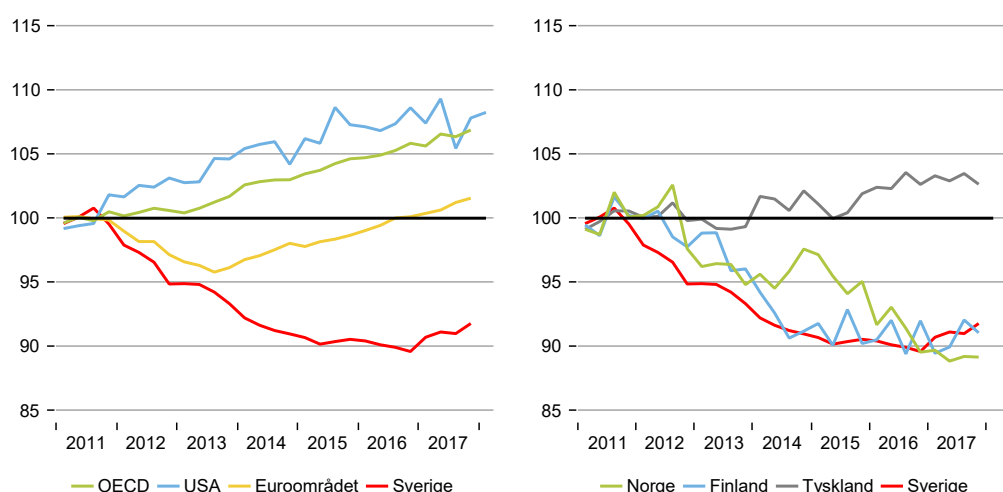
Som framgår av statistiken har utvecklingen i Sverige varit svag, men enligt denna statistik syns en tydlig uppgång i industrisysselsättningen under 2017, om än från en historiskt sett låg nivå.

Omklassificeringen av Ericsson påverkar även denna statistik, men vid en annan tidpunkt än den kortperiodiska sysselsättningsstatistiken. Siffrorna, som kommer från nationalräkenskaperna, påverkas 2014-2015 av omklassificeringen och det bidrar till att förstärka fallet i industrisysselsättning under de åren. Istället påverkas dessa siffror inte av Ericssons omklassificering under 2017 och därmed syns den faktiska uppgång som skett i industrisysselsättningen under 2017 här.

Finland och Norge uppvisar en utveckling av industrisysselsättningen som liknar den svenska, medan övriga regioner/länder haft en starkare utveckling av antalet direkt sysselsatta inom industrin. Som framgår av diagrammen var industrisysselsättningen i Sverige sista kvartalet 2017 drygt 8 procent lägre än vad den var vid halvårsskiftet 2011 (en begränsad del av denna nedgång beror på omklassificeringen av Ericsson). I Eurozonen var antalet sysselsatta inom industrin i slutet på 2017 ungefär en och en halv procent högre än 2011, medan ökningarna var större i både Tyskland och USA samt även sammantaget för OECD-länderna. Det finns ingen internationellt jämförbar statistik av hur den indirekta industrisysselsättningen har förändrats⁵.

Industrisysselsättningen i Sverige jämfört med Euroområdet, OECD, USA, Tyskland, Finland och Norge

Sysselsättningen inom tillverkningsindustrin (C10-33), index 2011 = 100

Källa: OECD, Main Economic Indicators (MEI).

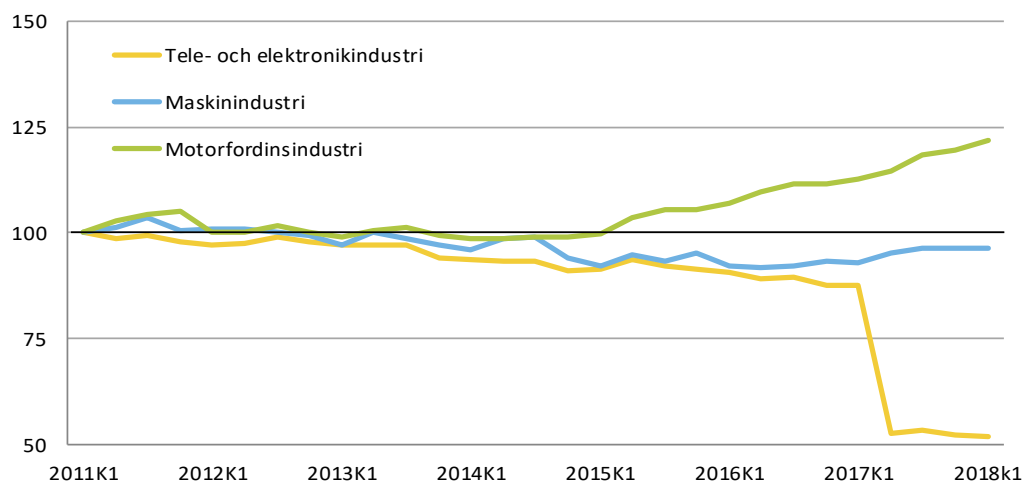
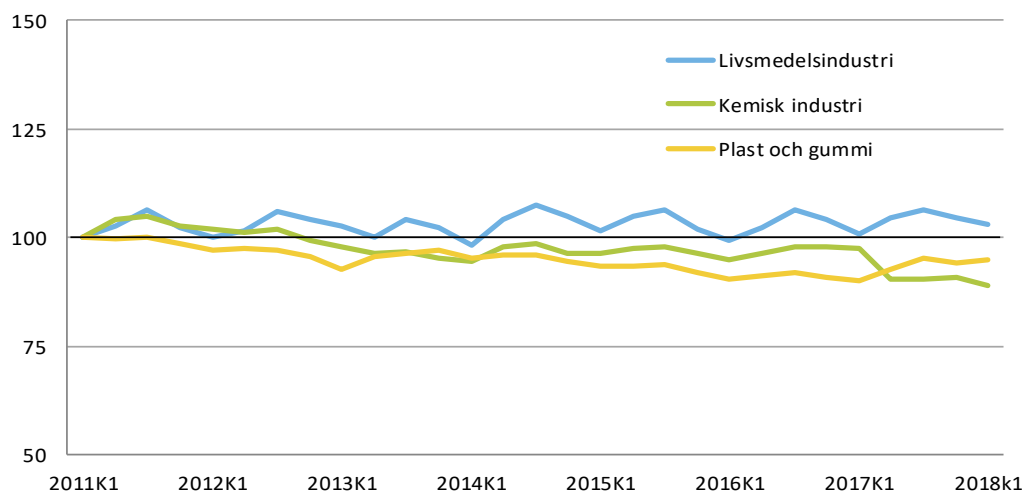
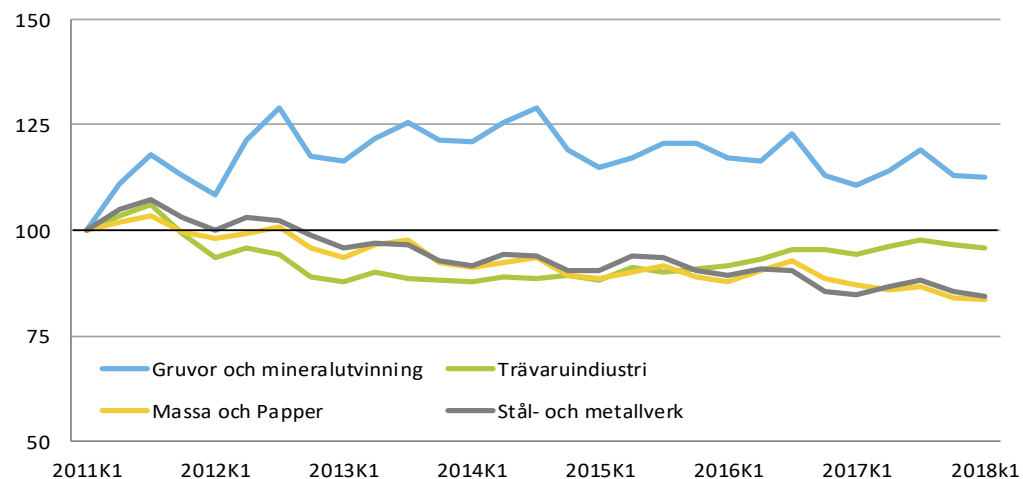
⁵ Industrins ekonomiska råd gjorde i sin rapport från april 2015 en analys av industrins betydelse för tjänstesektorns sysselsättning i andra länder jämfört med Sverige och kom fram till att Sverige har en högre andel indirekt sysselsättning än genomsnittet i EU. Denna analys baserades på internationell input-output analys som visar utvecklingen fram till 2011.

3.3 Sysselsättningsutvecklingen i ett antal industribranscher

Skillnaderna i hur sysselsättningen har utvecklats är betydande mellan olika branscher inom industrin.

Sysselsättningsutvecklingen i Sverige i ett antal olika delbranscher

Index 2011 = 100

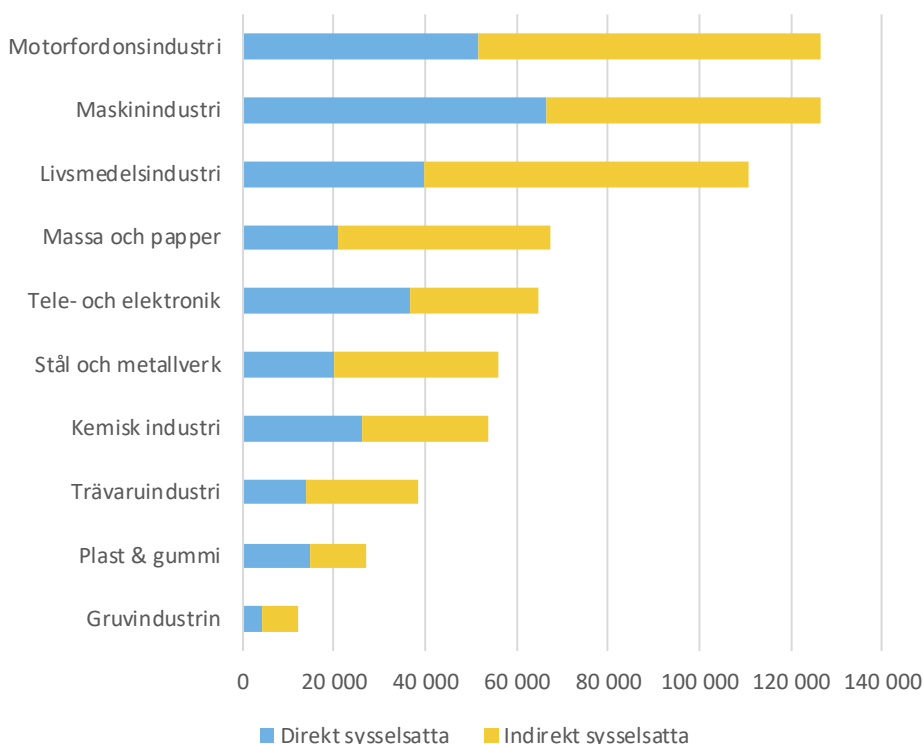
Källa: SCB, Kortperiodiska sysselsättningsstatistiken.

Den delbransch som sticker ut mest är motorfordonsindustrin, där antalet sysselsatta har ökat med cirka 20 procent sedan 2011. Antalet sysselsatta låg relativt still mellan 2011 och 2015, men har därefter utvecklats mycket positivt särskilt jämfört med övriga industribranscher. I livsmedelsindustrin har sysselsättningen legat kvar på ungefär samma nivå sedan 2011. I alla övriga industribranscher var det färre sysselsatta under 2017 jämfört med 2011. Den kemiska industrin har dock sett en viss återhämtning i antalet sysselsatta under de två senaste åren och ligger nära den sysselsättningsnivå som rådde i början på 2011.

För tele- och elektronikindustrin har antalet sysselsatta minskat stadigt från 2011 och framåt. Ericssons omklassificering till tjänstesektorn slår igenom i statistiken under 2017 och förklarar det stora sysselsättningstapp som syns i denna delbransch då.

Den indirekta sysselsättningen skiljer sig också åt mellan de olika delbranscherna.⁶ Fordonsindustrin, livsmedelsindustrin, massa- och pappersindustrin, stålindustrin, gruvindustrin och trävaruindustrin hade alla en större andel indirekt än direkt sysselsatta under 2015. I maskinindustrin, tele- och elektronikindustrin samt plast- och gummi var det tydligt fler direkt sysselsatta än indirekt, medan det vägde ungefär jämt i kemiindustrin.

Antalet sysselsatta direkt och indirekt i ett antal industribranscher 2015

Källa: SCB, I/O-statistik samt egna beräkningar

⁶ Notera att dessa beräkningar inte är jämförbara med de tidigare i kapitlet som avser industrin totalt. En skillnad är att här på delbranschnivå räknas endast produktion/sysselsättning som direkt om den är kopplad till efterfrågan på produkter från just den delbranschen. Produktion/sysselsättning som kommer av efterfrågan från andra delbranscher (eller branscher utanför industrin) räknas här som indirekt.

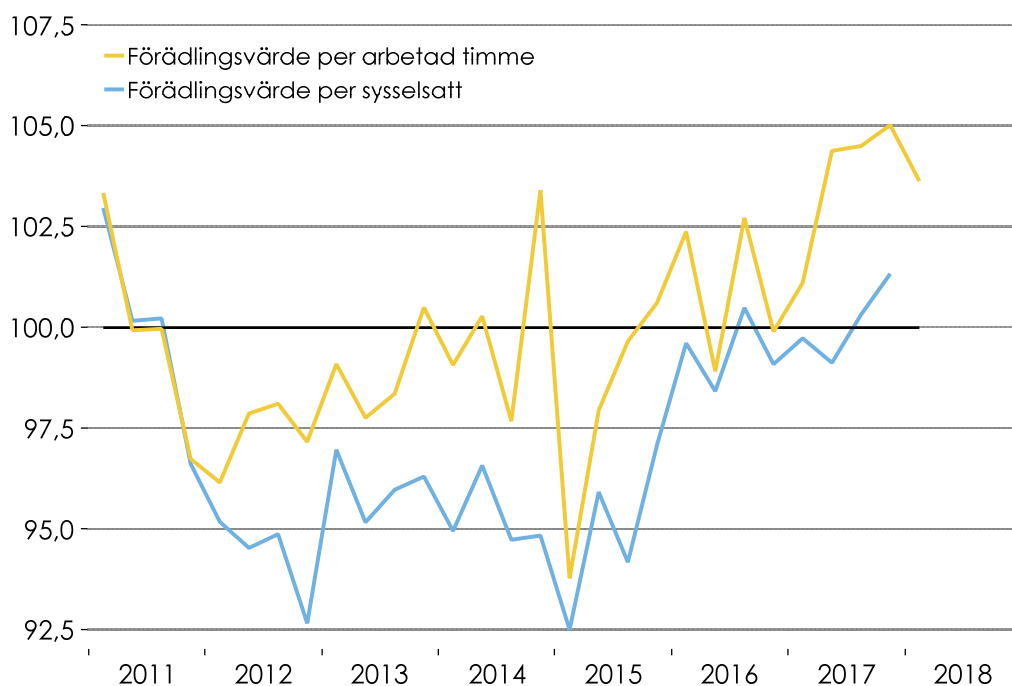
4. Industrins produktivitetsutveckling

4.1 Produktivitetsutvecklingen inom industrin i Sverige

Inom nationalekonomisk teori och empiri analyseras produktivitet dels utifrån total resursåtgång och dels utifrån respektive resursslags ingång i produktionen. I vardagstal avses med produktivitet oftast den så kallade arbetsproduktiviteten. Med detta menas *output* i förhållande till det antal arbetade timmar (eller sysselsatta) som produktionen krävt. Ett annat vanligt mått är total faktorproduktivitet (TFP). Med detta menas hur kvantiteten *output* samvarierar med mängden av samtliga insatsvaror.⁷ Framöver i kapitlet analyseras arbetsproduktiviteten – kort och gott benämnd som produktiviteten. När inget annat anges är den beräknad som fast förädlingsvärde (dvs. volym) dividerat med antal arbetade timmar.

Svensk industri: produktivitet beräknat per timme respektive per sysselsatt

Förädlingsvärde (fasta priser) per arbetad timme och per sysselsatt inom tillverkningsindustri, index 2011 = 100

Källa: ECB och SCB, nationalräkenskaper enligt ENS 2010.

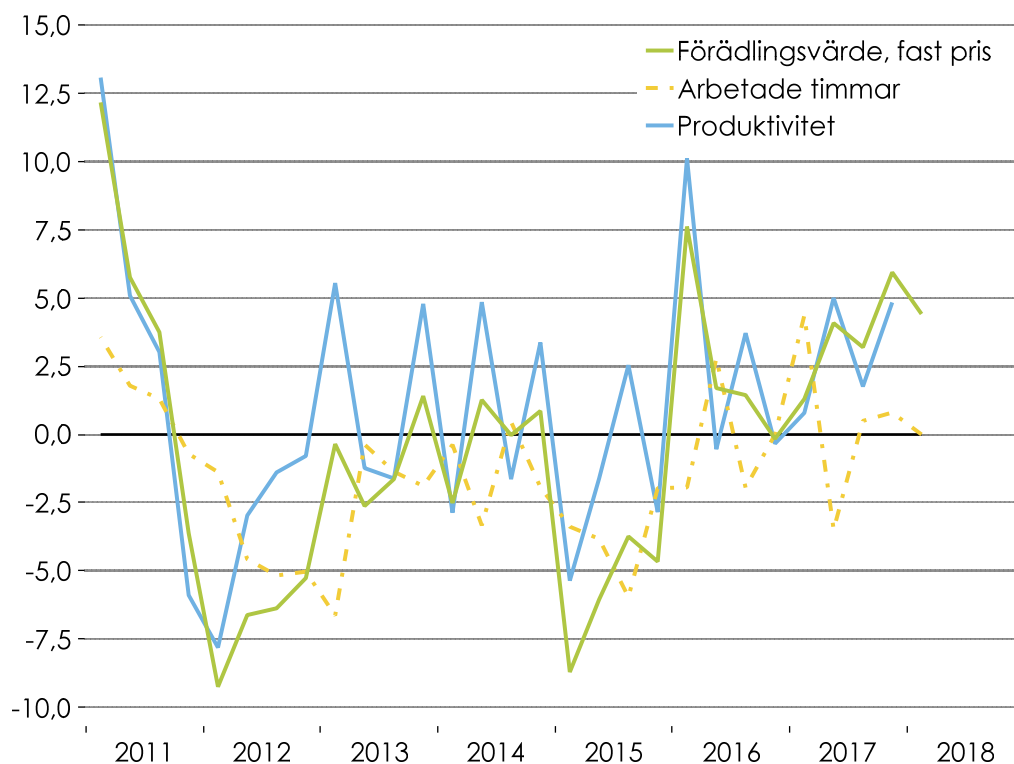
⁷ TFP är den del av förändringen i *output* som inte kan förklaras av ändrade kvantiteter av t.ex. arbete eller kapital. Ökad total faktorproduktivitet förklaras av teknisk utveckling och/eller organisatoriska förbättringar etc. och innebär att man med samma mängd produktionsfaktorer kan åstadkomma mer *output*.

Produktivitetsutvecklingen i svensk industri var svag efter rekylen 2010 och 2011 fram till 2014 för att sedan öka igen. Jämför vi med genomsnittet för 2011 är produktionen per timme i tillverkningsindustrin nu (första kvartalet 2018) 3,6 procent högre. I termer av produktion (fjärde kvartalet 2017) per sysselsatt är produktiviteten ca en procent högre än genomsnittet för 2011.

Visserligen bestäms produktiviteten på lång sikt av teknologiska och institutionella faktorer, såväl på makro- som på företagsnivå. På kort sikt är dock produktiviteten starkt cyklisk vilket framgår av bilden nedan. Det är uppenbart att förädlingsvärdet per arbetad timme – produktiviteten – följer förädlingsvärdet mycket nära medan arbetade timmar är mer stabila. Förklaringen är att kapitalintensiteten i industrin är stor. När efterfrågan och produktionen ökar, stiger kapacitetsutnyttjandet vilket ger skjuts också till produktiviteten.

Svensk industri: förädlingsvärde och produktivitet hand i hand

Årlig procentuell förändring, uppgifter för inom tillverkningsindustri

Källa: ECB och SCB, nationalräkenskaper enligt ENS 2010.

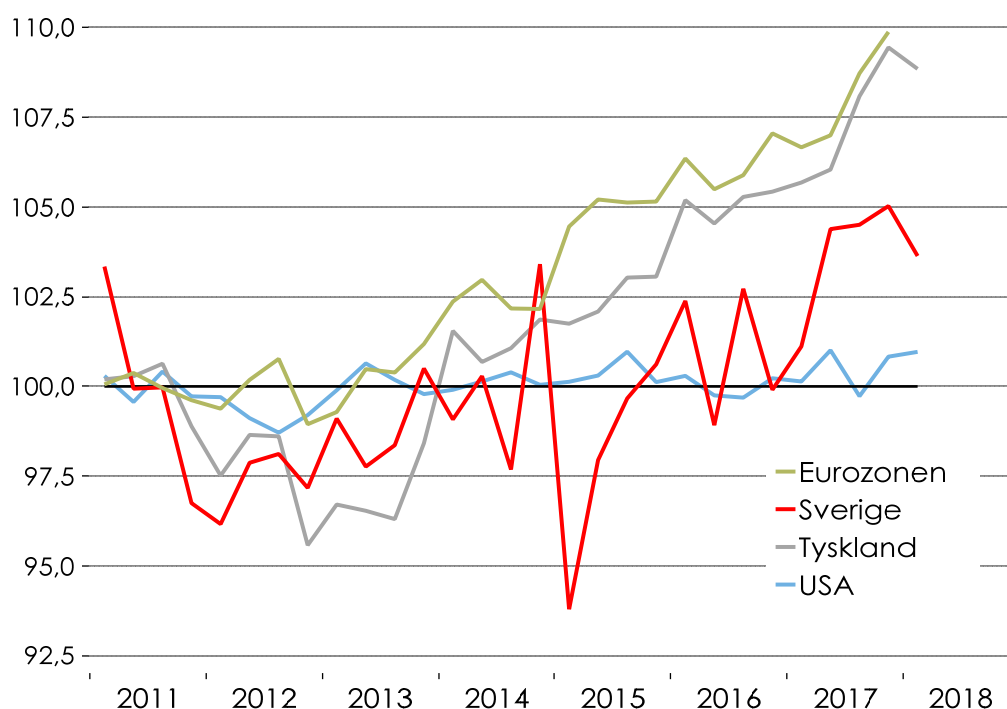
Den svaga svenska produktivitetsutvecklingen under åren 2011 till 2014 är således en spegelbild av en svag utveckling för industriproduktionen de åren. På motsvarande sätt drevs produktivetslyftet under 2015 av en ökning i produktionen för att åter mattas under 2016 i samband med svagare produktionsutveckling. Det kraftiga lyftet till produktiviteten under det senaste året kan i sin tur förklaras med att industriproduktionen vuxit i snabb takt.

4.2 Industrins produktivitetstillväxt i Sverige och internationellt

Som framgick i kapitel 1 har den globala BNP-produktivitetstillväxten varit svag det senaste decenniet. Så har även varit fallet inom industrin globalt även om en viss acceleration inträffat på sistone, åtminstone i Europa. Bilden nedan visar att utvecklingen inom industrin i Sverige var svagare än i omvärlden i början av perioden efter återhämtningen från finanskrisen. Det kraftiga lyftet under 2016-början av 2017 minskade gapet till övriga Europa men de senaste kvartalen har svensk produktivitet åter utvecklats relativt svagare. Gentemot USA har dock Sverige dragit ifrån de senaste åren.

Produktivitet inom industrin

Förädlingsvärde (fasta priser) per arbetad timme inom tillverkningsindustri, index 2011 = 100

Källa: ECB, SCB & BLS

4.3 Svensk industris branscher

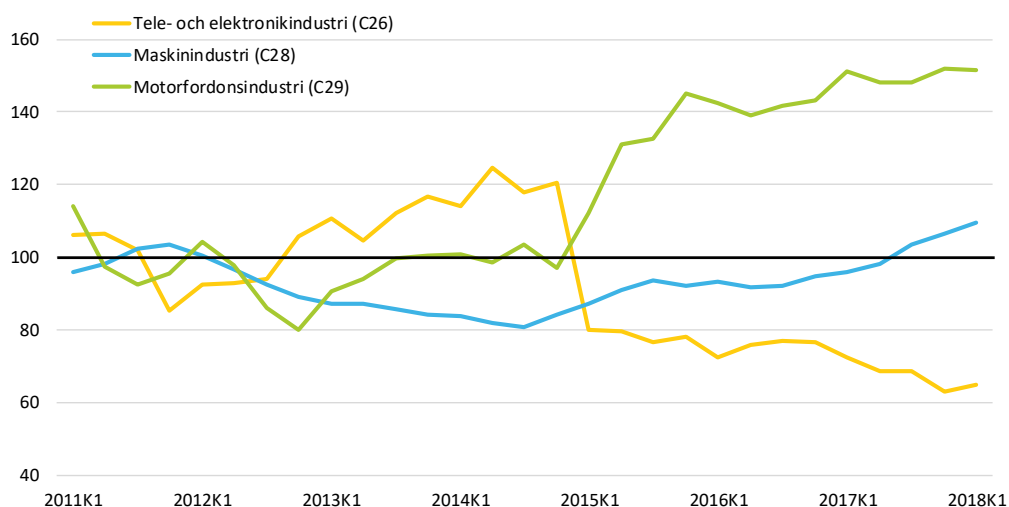
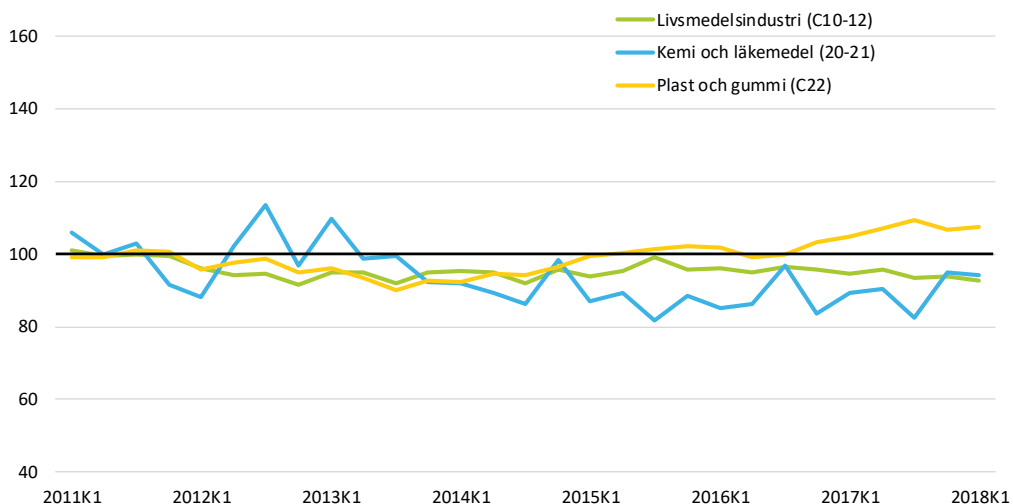
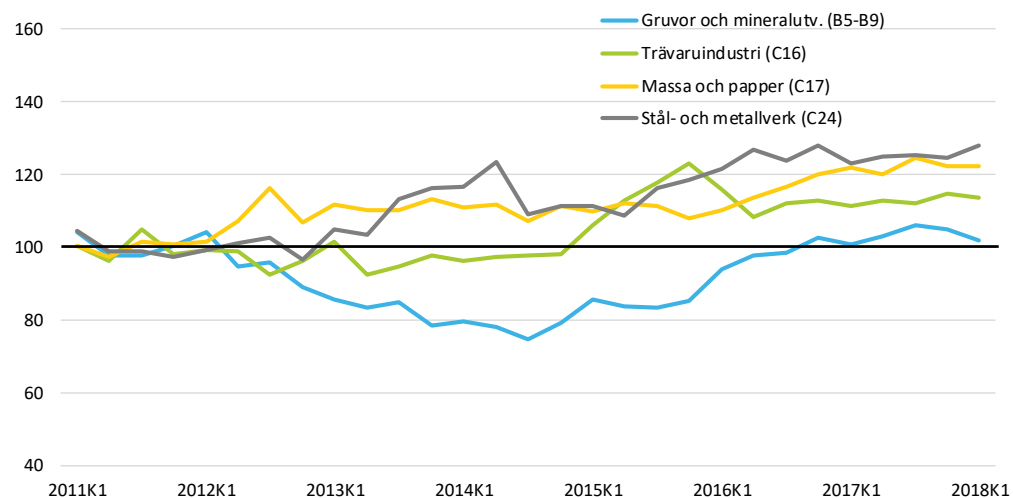
Skillnaderna för produktivitetstillväxten är relativt stora inom industrins olika delbranscher. Precis som för industrin sammantaget går förädlingsvärdets och produktivitetens utveckling hand i hand. De sektorer där produktionsvolymen utvecklats bäst har också bäst produktivitetstillväxt.

Värt att notera är även att statistiken – åtminstone till och med 2015 – visar en högre ökningstakt för produktiviteten inom tele- och elektronikindustrin än för industrin generellt. Bidragande till detta är hur den snabba teknikutvecklingen i form av uppskattade kvalitetsförändringar hanteras när förädlingsvärdet dubbel-deflateras (se även kapitel 2). Problematiken kring detta har diskuterats i ett flertal sammanhang under senare år.

Produktivitet i Sverige inom ett antal industribranscher

Förädlingsvärde (fasta priser) per arbetad timme, index 2011 = 100*

Produktivitet: fast förädlingsvärde (NR) / arbetad timme

Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB), nationalräkenskaper enligt (ENS 2010).

* Serierna har säsongrensats med metoden X12.

5. Prisutveckling och växelkursförändringar

5.1 Producent- och konsumentprisindex

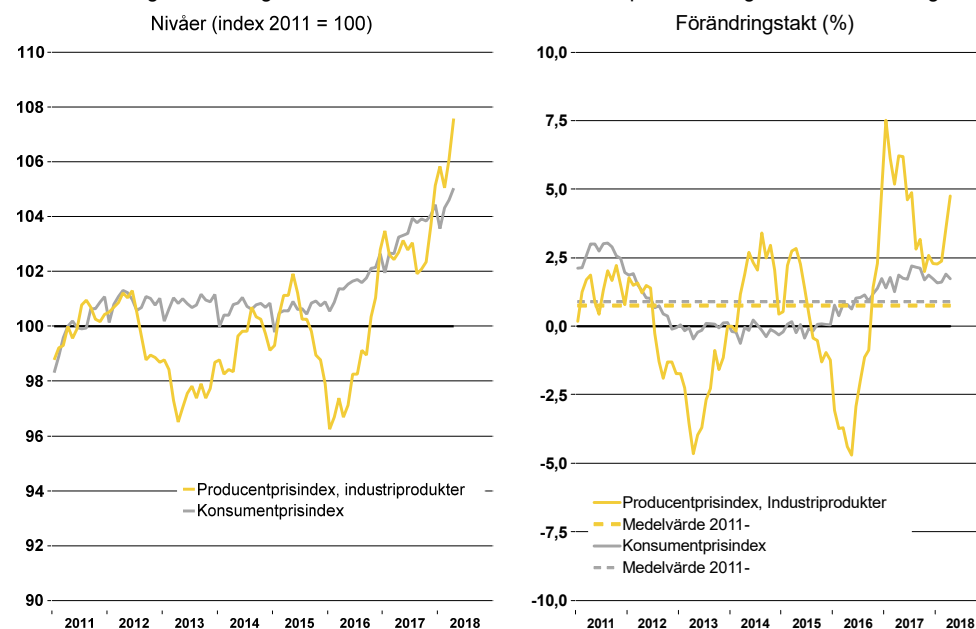
I tidigare kapitel har industrins utveckling följts i såväl volym (dvs. fastprisberäknat värde) som värde i löpande pris. Skillnaden dem emellan är, som framgick i kapitel 2, priser- och beräknade kvalitetsförändringar m.m. När prisutveckling diskuteras hamnar fokus ofta på konsumentprisernas utveckling. För industrins konkurrenskraft är det centrala hur industrins priser utvecklas. De priser som möter industriföretagen varierar därtill starkt beroende på inom vilken bransch företagen verkar.

I figurerna nedan visas såväl nivåer som förändringstakt för PPI och KPI.

Mellan 2011 och 2015 låg KPI i det närmaste still. Därefter har konsumentpriserna ökat, särskilt under andra halvan av 2017 medan prisökningarna mattats av något under början på 2018. PPI har från 2011 och framåt varit mycket volatilt, med två perioder med betydande prisnedgångar, 2013 respektive 2015, varefter priserna ökat igen. Prisökningarna mattades av under andra halvan av 2017 men har sedan tagit fart igen.

Sverige, producentpriser (PPI) och konsumentpriser (KPI)

Nivåer och årliga förändringstakter för PPI och KPI där PPI avser priserna för gruv- och tillverkningsindustrin

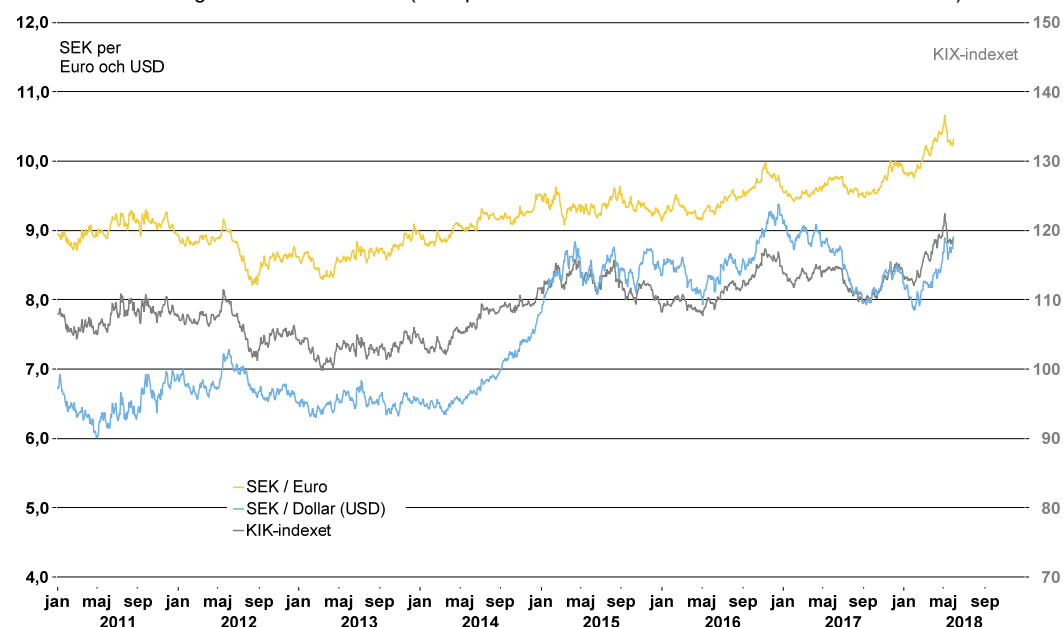
Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB)

5.2 Utveckling och samvariation för industrins priser

Eftersom en stor del av den svenska industriproduktionen exporteras så är exportpriserna en viktig förklaring till hur producentpriserna utvecklas. Svensk industri är starkt exponerad mot konkurrenter från andra länder. Dessutom är industrin pristagare på världsmarknaden – och i hög grad även på den svenska marknaden – och har därmed inte möjlighet att sätta sina egna priser. Exportpriser sätts i den valuta som gäller på den lokala marknaden, dvs i huvudsak på marknader andra än i Sverige. Vad resultatet blir i SEK bestäms av värdet på vår valuta. Svag krona ger fler kronor för exporten, men kronor som är mindre värda och vise versa.

Svenska kronans utveckling mot euron, amerikanska dollarn och KIX-indexet

Valutakursutveckling i förhållande till SEK (SEK per euro/dollar samt index 18 november 1992 = 100)

Källa: Sveriges Riksbank

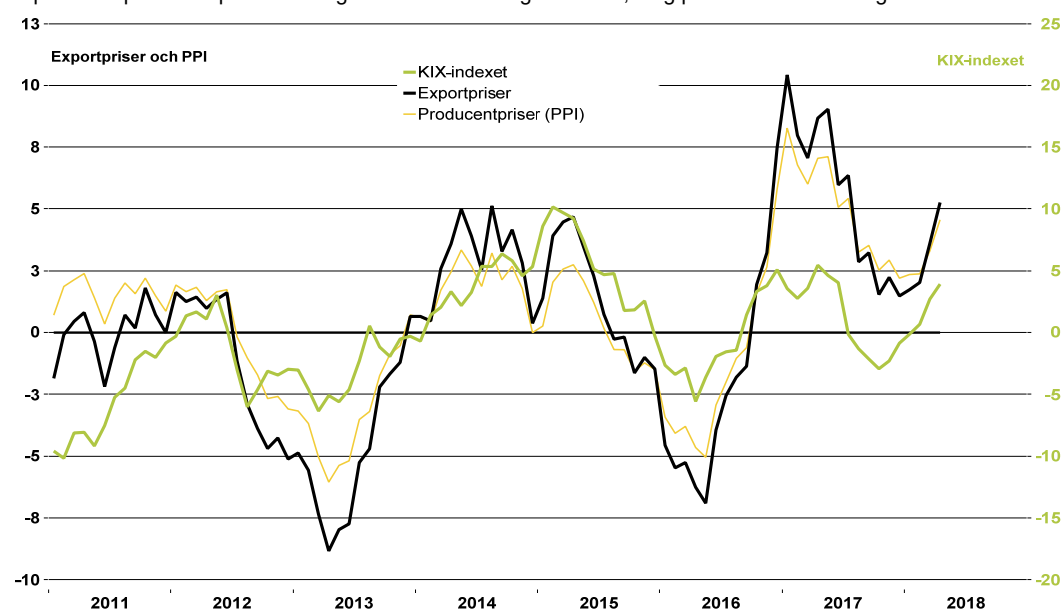
I figuren ovan framgår hur den svenska kronan utvecklats mot såväl euron och dollarn som mot det så kallade KIX-indexet.⁸ Där syns också tydligt den betydande försvagning som har skett på senare tid av den svenska kronan, särskilt i förhållande till Euron men även i förhållande till KIX-indexet.

I samband med kraftiga växelkursförändringar svänger även industrins exportpriser, räknat i svenska kronor. Samvariationen mellan exportpriserna och växelkursutvecklingen framgår av diagrammet på nästa sida – där förändringstakt för KIX-indexet, exportpriserna och producentpriser visas. Av diagrammet framgår även att exportprisernas svängningar är kraftigare än producentprisernas.

⁸ Det är relativt vanligt att växelkursutvecklingen mäts mot KIX- eller TCW-indexen. Växelkursutvecklingen räknat mot dessa index innebär att kronans värde mäts mot en korg av andra valutor. Vikterna i dessa index bestäms av hur stor Sveriges handel är med respektive land i förhållande till handeln med de övriga länderna.

Samvariation mellan KIX-indexet och exportpriser respektive producentpriser

Export- och producentpriser avser gruv- och tillverkningsindustrin, årlig procentuell förändringstakt

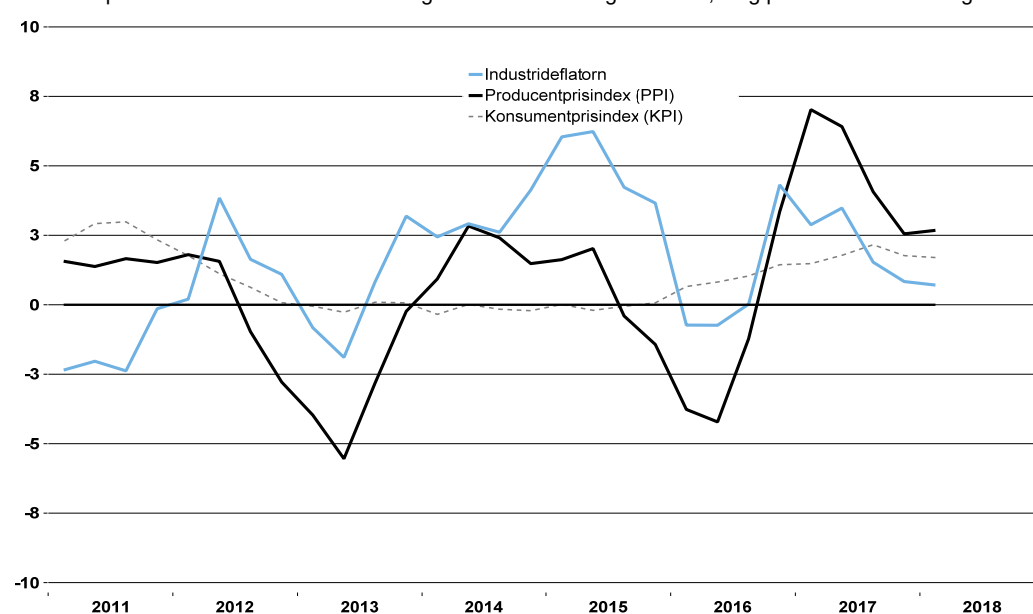

Källa: Riksbanken och statistiska Centralbyrån (SCB), prisstatistiken

Givet industrins stora utrikeshandelsberoende är det inte konstigt att industrins priser och de svenska konsumentpriserna (KPI) inte är korrelerade (vilket vi såg tidigare i detta avsnitt). Utvecklingen för industrins priser är istället relativt väl korrelerade med valutakursförändringarna, här mätt med KIX-indexet. Industripriserna är också korrelerade med förädlingsvärdesdeflatoren för industrin (se bilden nedan), även om det har förekommit avvikelser från tid till annan.

Samvariation mellan producentpriser, konsumentpriser och industrideflatoren*

Producentpriser och industrideflatoren avser gruv- och tillverkningsindustrin, årlig procentuell förändringstakt*

Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB), nationalräkenskaperna och prisstatistiken

* Industrideflatoren är den så kallade BNP-deflatoren för industrins förädlingsvärde. Den beräknas som förädlingsvärdet i löpande pris dividerat med förädlingsvärdet i fast pris.

5.3 Terms of Trade

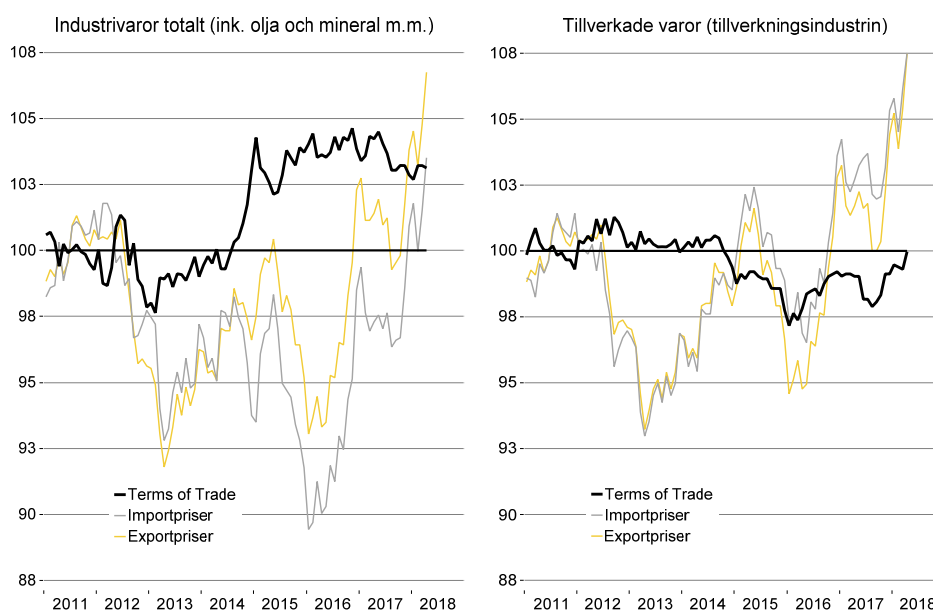
Prisutvecklingen för exporten i förhållande till importen är ytterligare ett sätt att följa hur industrins konkurrensförutsättningar utvecklas. Detta kan studeras genom att följa hur *Terms of Trade* utvecklas. I detta avsnitt studeras hur förhållandet mellan exportpriset (exportprisindex) och importpriset (importprisindex) utvecklas.

Terms of Trade för industrivaror totalt (där även olja ingår i importprisindexet) utvecklades under 2013 och 2014 positivt, till stor del p.g.a. fallande oljepris, stod därefter och stampade några år men verkar under andra halvan av 2017 och in i 2018 ha börjat falla.

Motsvarande utveckling för tillverkade varor har under de senaste åren varit entydigt negativ. Det har skett en viss återhämtning under slutet på 2017 och början på 2018 men det är för tidigt att säga om det är en bestående trend.

Sverige, utveckling för *Terms of Trade*

Terms of Trade (exportpriser/importpriser) för gruv- och tillverkningsindustrin respektive för tillverkningsindustrin, index 2011 = 100*

Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB)

* Förhållandet mellan exportpriset (exportprisindex) och importpriset (importprisindex).

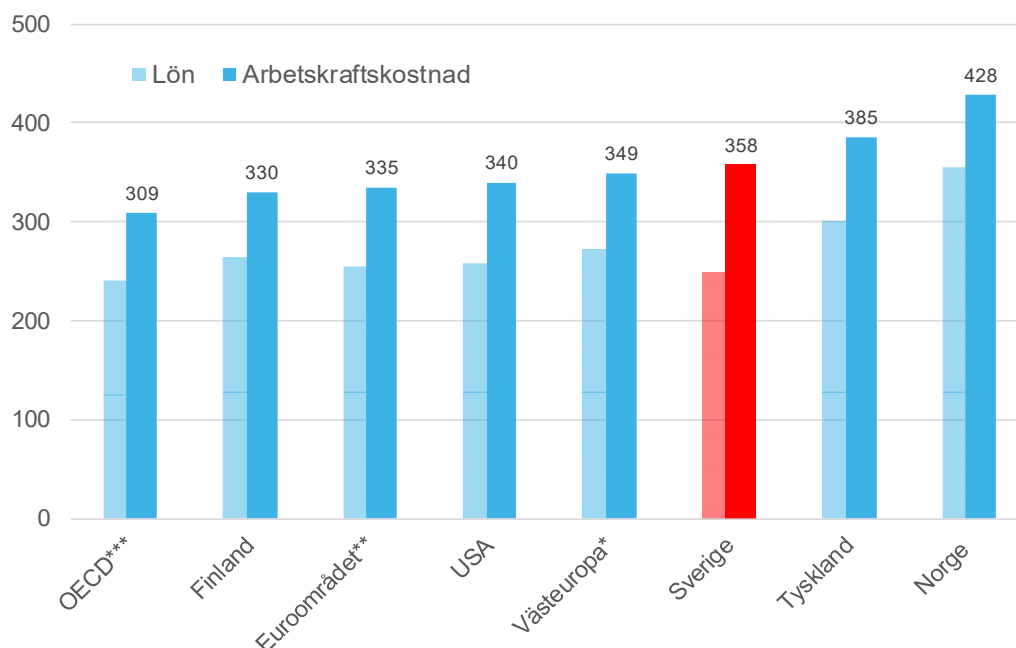
6. Löner och arbetskraftskostnader inom industrin

6.1 Nivå för arbetskraftskostnader och löner i Sverige

I detta avsnitt används uppgifter från Conference Board för att göra en internationell jämförelse av nivåerna för arbetskraftskostnad och lön. Det är den källa som såväl Facken inom industrin som Teknikföretagen i första hand brukar använda i sina regelbundna återkommande publikationer.⁹ I skrivande stund finns statistiken uppdaterad till och med 2016 men parterna har gjort kalkyler för 2017.¹⁰ Arbetskraftskostnaden var 358 SEK per timme inom industrin i Sverige under 2017. Det kan t.ex. jämföras med en kostnad per timme på 385 SEK i Tyskland eller 342 SEK i Västeuropa (exklusive Sverige), viktat med konjunkturinstitutets KIX-vikter. Arbetskraftskostnaden i Sverige låg 2017 alltså över Västeuropas, men under den tyska nivån.

Arbetskraftskostnad och lön inom industrin i Sverige och andra länder

Total arbetskraftskostnad (ej skuggade staplar) och lön (skuggade staplar) för samtliga anställda inom tillverkningsindustrin 2017 (SEK per timme)

Källa: The Conference Board - International Labor Comparisons

* De länder som KIX-viktats samman till Västeuropa (exkl. Sverige) är Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Irland, Italien, Nederländerna, Norge, Portugal, Schweiz, Spanien, Storbritannien, Tyskland och Österrike.

** Euroländerna exklusive Lettland, Litauen, Slovenien, Cypern och Malta har vägts samman till euroområdet. Eftersom KIX-vikt inte finns för Estland har landet viktats med utgångspunkt i varuhandeln med Sverige.

*** Vid sammanvägning av OECD-länderna har förutom Sverige även Island, Luxemburg, Chile och Lettland exkluderats eftersom det inte finns arbetskraftskostnadsstatistik för dessa länder via Conference Board.

⁹ Se Facken inom industrins rapportserie *Globala arbetskraftskostnader* eller Teknikföretagens dito *Industrins arbetskraftskostnader internationellt* för dessa rapporter samt för en fördjupning om internationella arbetskraftskostnader.

¹⁰ Med hjälp av växelkurser och indexserier som anger kostnadsutveckling i lokal valuta har kostnadsnivån för 2017 kalkylerats utifrån uppgifter för 2016. Indexserier från Eurostat Labour Cost Index (LCI) har i första hand använts. När inte detta varit möjligt har OECD Main Economic Indicators (MEI) använts.

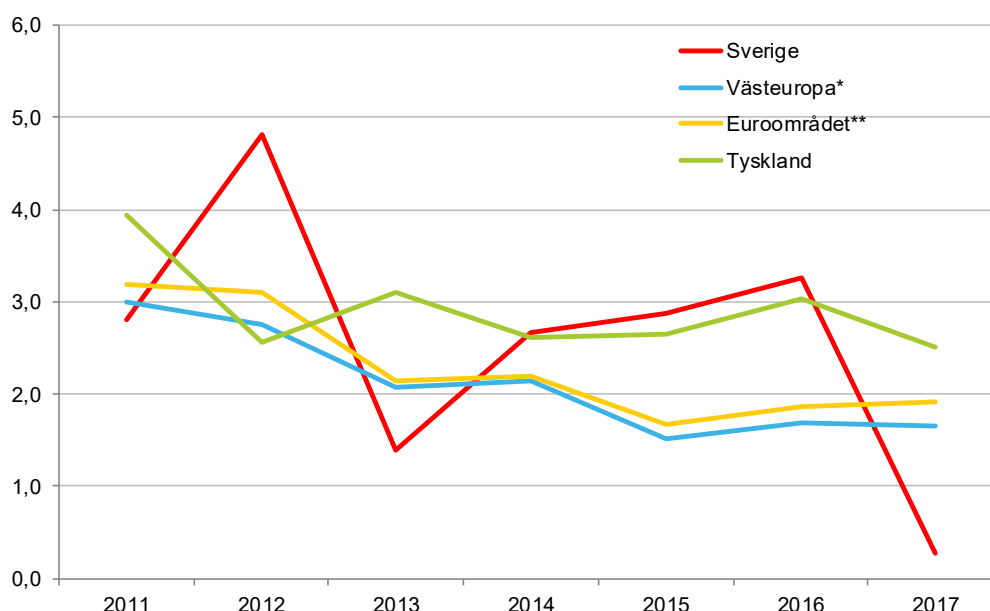
6.2 Ökningstakt för lön och arbetskraftskostnad (i lokal valuta)

Genom att studera utvecklingen för lön och arbetskraftskostnad i lokal valuta kan ökningstakten i respektive land/område särskiljas från växelkursförändringarna. Eurostat Labour Cost Index (LCI) är den källa som i första hand används för att jämföra ökningstakt för arbetskraftskostnad och lön inom EU. För att kunna visa uppgifter på förändring i arbetskraftskostnad för OECD och USA används dock även Conference Board som källa i detta kapitel.

För svensk del påverkas ökningstakten 2017 av arbetskraftskostnaden och lönen av omklassificeringen av Ericsson. Om man istället räknar ut ökningen enligt en alternativ tidserie utan Ericsson så ökade arbetskraftskostnaderna i Sverige med 2,8 procent och lönen med 2,3 procent.

Ökningstakt för arbetskraftskostnad per timme inom industrin

Uppgifterna avser samtliga anställda inom tillverkningsindustrin och anges i lokal valuta

Källa: Eurostat Labour Cost Index (LCI)

* De länder som vägts samman till Västeuropa (Sverige ingår ej) är Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Irland, Italien, Nederländerna, Norge, Portugal, Spanien, Storbritannien, Tyskland och Österrike, dvs. de länder för vilka det finns LCI-data.

** Euroländerna exklusive Slovenien, Cypern och Malta har vägts samman till euroområdet. Estland, Lettland, Litauen och Slovakien ingår från och med det år de blev euroländer. Eftersom KIX-vikt inte finns för Estland, Lettland och Litauen har länderna viktats med utgångspunkt i varuhandeln med Sverige.

Tabellen nedan kompletterar diagrammet genom att redovisa utvecklingen av arbetskraftskostnaderna i några viktiga konkurrentländer och områden ytterligare.

Ökningstakten i arbetskraftskostnaderna har växlat ned något sedan 2011 och det gäller för alla länder och regioner i diagrammet och tabellen. I genomsnitt över perioden har arbetskraftskostnaderna ökat något snabbare i svensk industri jämfört med Västeuropa.

Ökningstakt för arbetskraftskostnad per timme

Uppgifterna avser samtliga anställda inom tillverkningsindustrin och anges i lokal valuta*

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Sverige	2,8	4,8	1,4	2,7	2,9	3,3	0,3
Tyskland	3,9	2,6	3,1	2,6	2,6	3,0	2,5
Finland	2,5	4,7	1,0	1,9	2,0	0,7	-2,1
Norge	3,4	3,3	4,0	3,6	1,0	2,0	1,5
USA	2,2	0,5	2,2	1,5	2,1	3,2	:
Västeuropa*	3,0	2,8	2,1	2,1	1,5	1,7	1,7
Euroområdet**	3,2	3,1	2,1	2,2	1,7	1,9	1,9
OECD***	1,8	3,2	2,7	2,5	2,0	1,9	:

Källa: Eurostat Labour Cost Index (LCI) för europeiska länder/områden samt The Conference Board för OECD och USA

* De länder som vägts samman till Västeuropa (Sverige ingår ej) är Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Irland, Italien, Nederländerna, Norge, Portugal, Spanien, Storbritannien, Tyskland och Österrike, dvs. de länder för vilka det finns LCI-data.

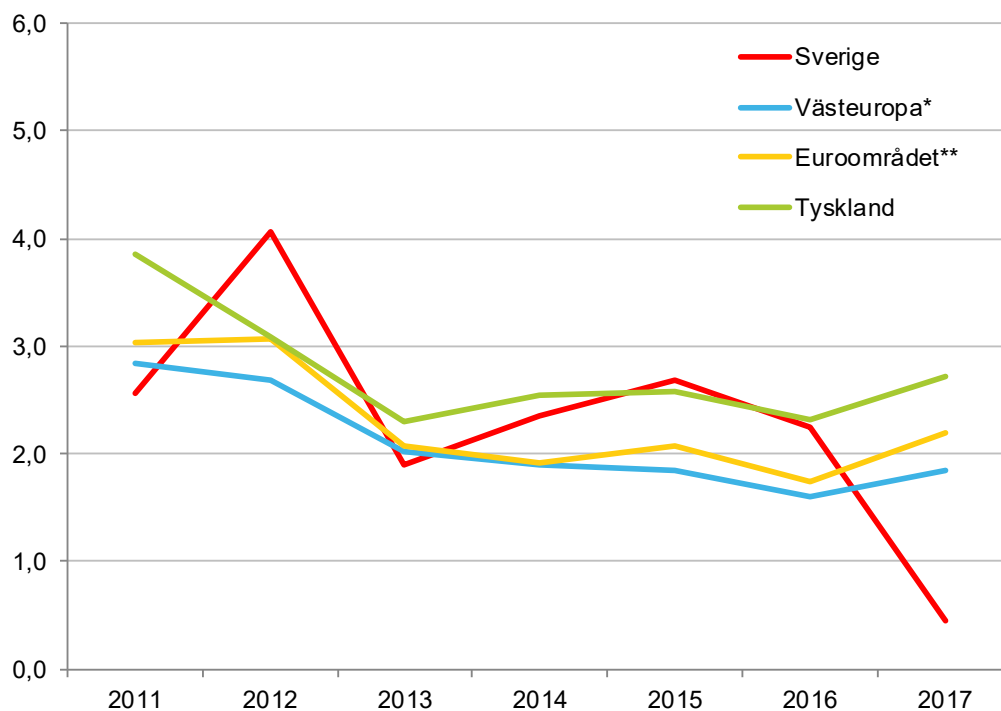
** Euroländerna exklusive Slovenien, Cypern och Malta har vägts samman till euroområdet. Estland, Lettland, Litauen och Slovakien ingår från och med det år de blev euroländer. Eftersom KIX-vikt inte finns för Estland, Lettland och Litauen har länderna viktats med utgångspunkt i varuhandeln med Sverige.

*** Vid sammanvägning av OECD-länderna har förutom Sverige även Island, Luxemburg, Chile och Lettland exkluderats eftersom det inte finns arbetskraftskostnadsstatistik för dessa länder via Conference Board.

Om vi istället visar hur löneökningstakten ser ut enligt samma källa (Eurostat LCI) får vi diagrammet nedan. Utvecklingen av lönerna är snarlik den som arbetskraftskostnaderna haft.

Löneökningstakt inom industrin

Uppgifterna avser samtliga anställda inom tillverkningsindustrin och ökningstakten anges i lokal valuta

Källa: Eurostat Labour Cost Index (LCI)

* Se tidigare figur för ökningstakt för information om vilka länder som ingår.

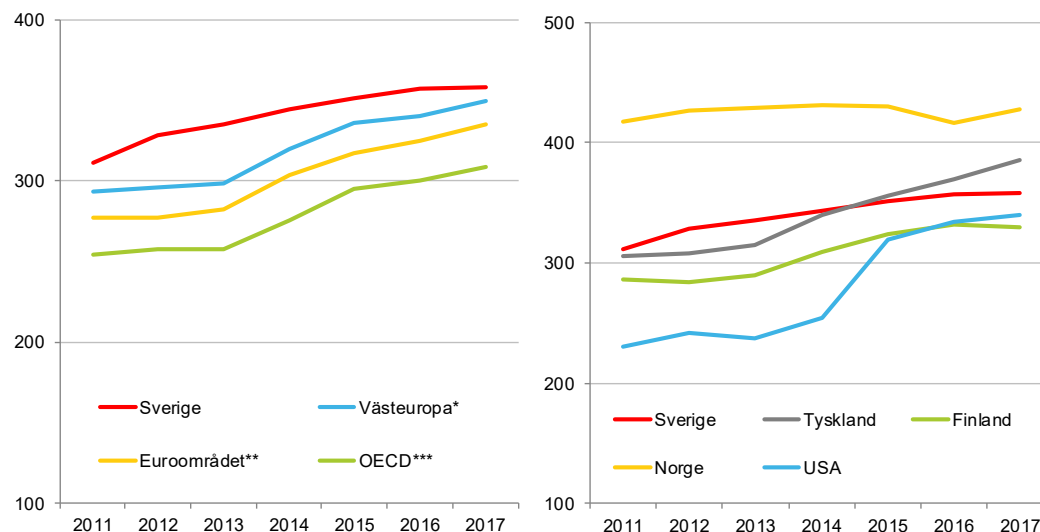
** Se tidigare figur för ökningstakt för information om vilka länder som ingår.

6.3 Arbetskraftskostnadsutveckling i gemensam valuta

När utvecklingen för arbetskraftskostnaderna studeras i gemensam valuta framgår såväl effekter av lokal ökningstakt som växelkursförändringar. Utvecklingen illustreras nedan med hjälp av uppgifter från Conference Board.

Utveckling av arbetskraftskostnad i Sverige och ett antal andra länder/områden

Total arbetskraftskostnad per timme för samtliga anställda inom tillverkningsindustrin (SEK per timme)

Källa: The Conference Board - International Labor Comparisons

* De länder som KIX-viktats samman till Västeuropa (exkl. Sverige) är Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Irland, Italien, Nederländerna, Norge, Portugal, Schweiz, Spanien, Storbritannien, Tyskland och Österrike.

** Euroländerna exklusive Lettland, Litauen, Slovenien, Cypern och Malta har vägts samman till euroområdet. Eftersom KIX-vikt inte finns för Estland har landet viktats med utgångspunkt i varuhandeln med Sverige.

*** Vid sammanvägning av OECD-länderna har förutom Sverige även Island, Luxemburg, Chile och Lettland exkluderats eftersom det inte finns arbetskraftskostnadsstatistik för dessa länder via Conference Board.

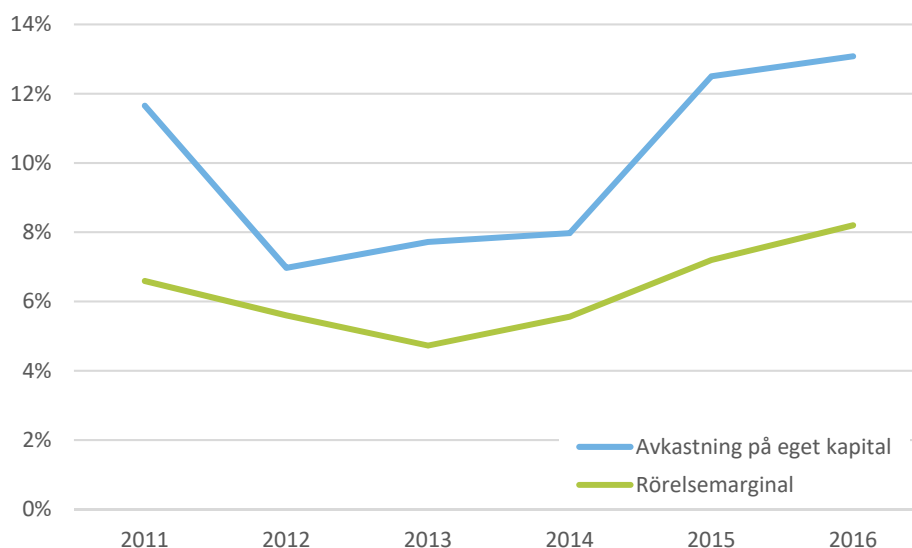
Växelkursen har haft stor inverkan på det svenska relativa arbetskraftskostnadsläget under perioden. 2012 när kronan stärktes steg den relativa arbetskraftskostnaden. Under senare år har en svagare kronkurs medverkat till en motsatt effekt på den relativa arbetskraftskostnaden.

7. Lönsamhet, investeringar, vinst- och arbetskostnadsandelar

7.1 Lönsamhet inom industrin i Sverige

Utvecklingen av industrins vinster och lönsamhet kan studeras med hjälp av SCBs undersökning Företagens ekonomi. I diagrammet visas dels rörelsemarginalen, dvs. rörelseresultat i relation till nettoomsättningen, dels avkastning på eget kapital, dvs. rörelseresultat efter finansiella poster i relation till justerat eget kapital.¹¹

Ekonomiska nyckeltal i gruv- och tillverkningsindustrin (industrin) 2011-2016

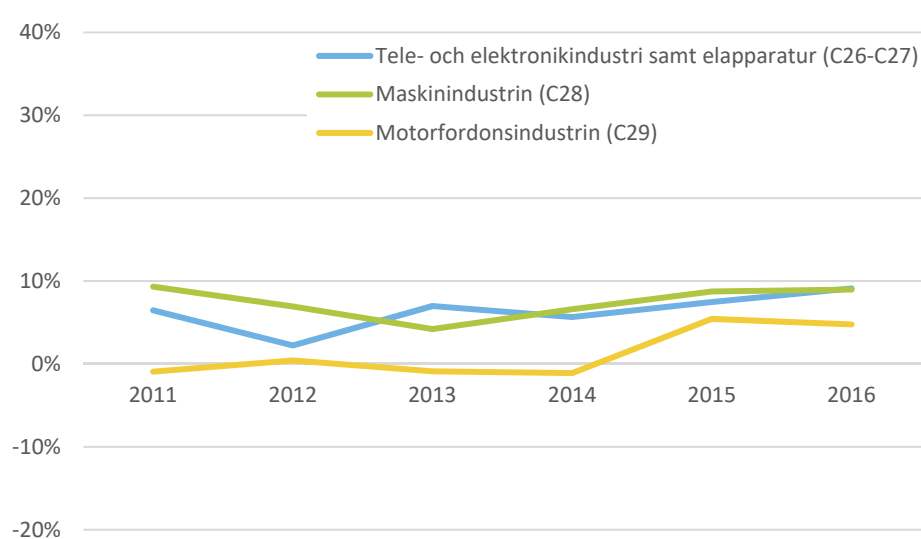
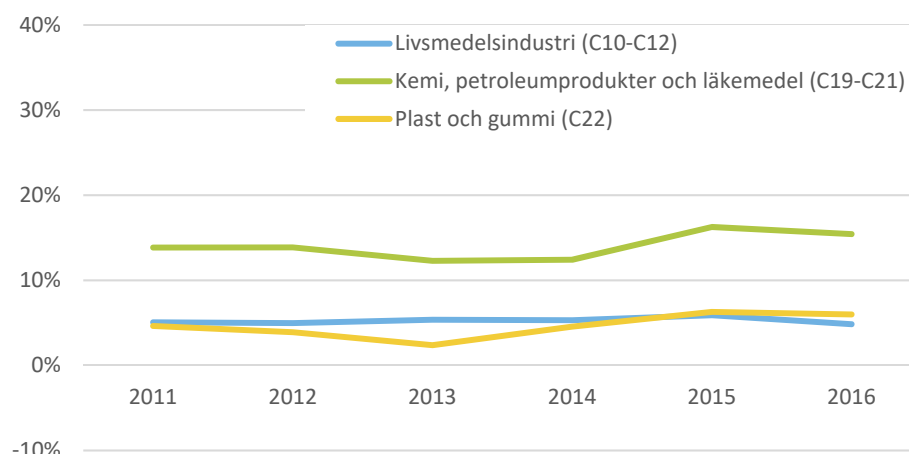
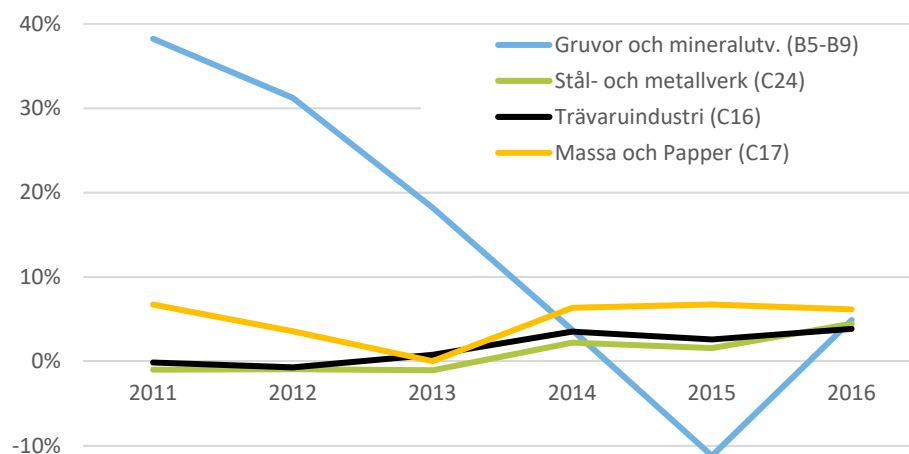
Källa: SCB, Företagens ekonomi

Enligt dessa mått föll industrins lönsamhet år 2012. Avkastningen på eget kapital steg efter 2012 medan rörelsemarginalen vände uppåt 2014. 2015 och 2016 förbättrades lönsamheten enligt dessa mått.

¹¹ Med justerat eget kapital menas eget kapital samt 78 procent av obeskattade reserver (i samtliga fall utgående balanser). Denna formel gäller fr.o.m. år 2013, innan dess inkluderades 72 procent av obeskattade reserver i justerat eget kapital. I samband med 2015 års publicering har Ericsson AB klassificerats om från varuproducerande till tjänsteproducerande företag. Se även faktaruta 2.1.

Rörelsemarginalens utveckling i ett antal industribranscher 2011-2016

Rörelseresultat (efter avskrivningar) genom nettoomsättning exkl. punktskatter (justerat för merchanting)*

Källa: SCB, Företagens ekonomi

* SNI C19-C21 särredovisas inte. Åren 2011-2012 särredovisas inte SNI C26-C27.

Skillnaden i utvecklingen av olika ekonomiska nyckeltal är relativt stor mellan industrins branscher. I de tre diagrammen på föregående sida illustreras utvecklingen av rörelsemarginalen i olika branscher för åren 2011-2016.

7.2 Investeringar i Sverige och i andra länder

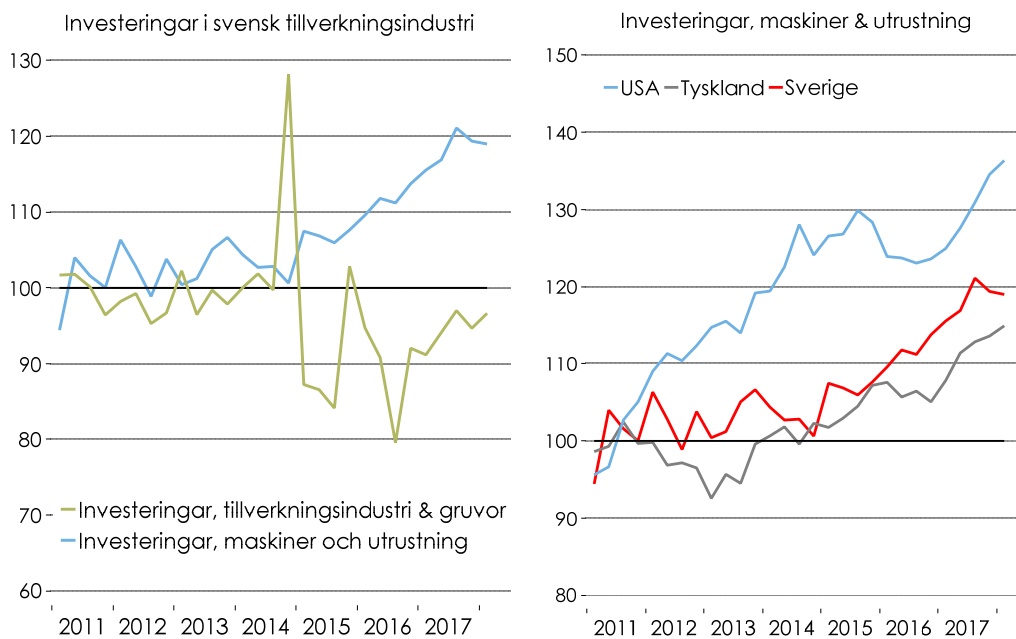
Brist på statistik gör att det inte går att jämföra investeringsutvecklingen i tillverkningsindustrin i olika länder. Den vänstra figuren nedan visar dock att investeringarna i svensk tillverkningsindustrin och inom segmentet maskiner och utrustning för hela ekonomin utvecklades likartat under åren 2008-2014.

Omklassificeringen av Ericsson fr o m 2015 innebär emellertid att sambandet på senare år försvunnit. Det innebär också att det inte är särskilt relevant att följa utvecklingen för industriinvesteringarna sedan 2015. Dock kan vi konstatera att investeringarna i maskiner och utrustning har vuxit de senaste två åren och nu ligger ca 20 procent över 2011 års nivå.

Investeringar runt om i världen minskade kraftigt i samband med recessionen för att sedan återhämta sig efter 2010. De senaste åren har utvecklingen för investeringarna varierat kraftigt mellan olika länder. Eftersom statistik för investeringar för industrin eller tillverkningsindustrin inte finns för dessa länder väljer vi istället att visa statistik för investeringar i maskiner och utrustning. Denna statistik visar att de svenska investeringarna inte ökat lika mycket som i USA men signifikant mer än i Tyskland, särskilt de senaste åren (se den högra bilden nedan).

Investeringar i svensk industri och maskininvesteringar internationellt

Totala investeringar samt maskininvesteringar inom gruv- och tillverkningsindustri (B05-C33) samt totala investeringar i maskiner och utrustning, index 2011 = 100

Källa: SCB, Statistisches Bundesamt & BEA

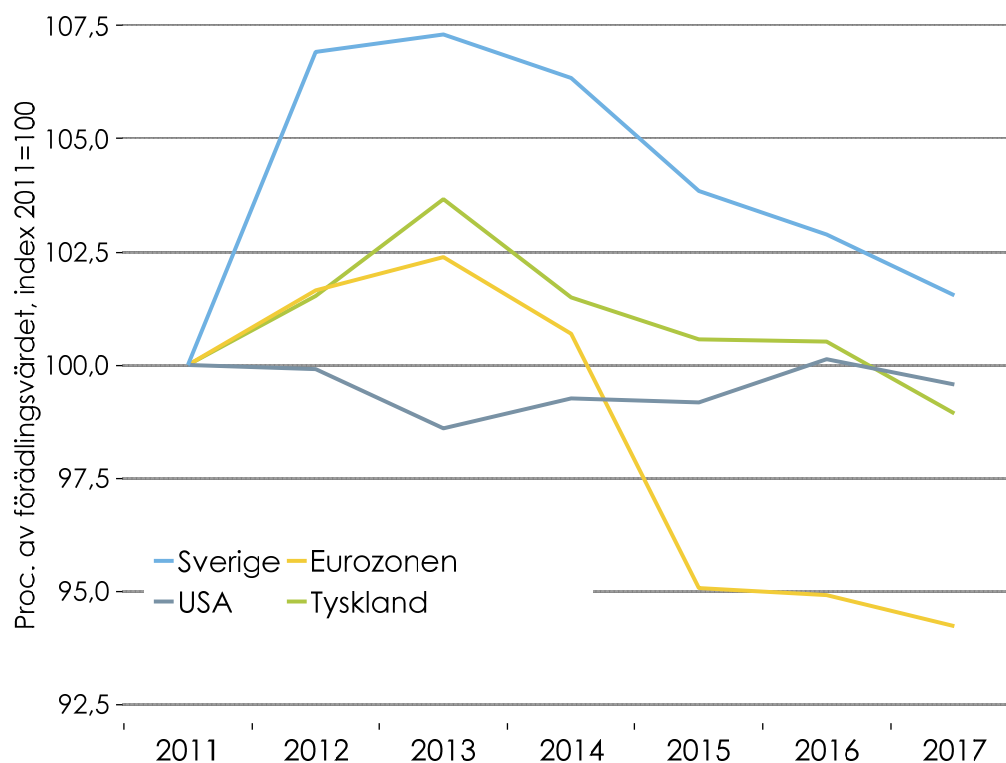
7.3 Vinst- och arbetskostnadsandelar, internationell jämförelse

Hur driftsöverskott och arbetskostnadsandelarna av förädlingsvärdet utvecklas kan följas via nationalräkenskaperna.¹² Eftersom branschstrukturen och därmed kapitalandelarna varierar kraftigt inom industrin i olika länder, är det mindre meningsfullt att jämföra arbetskraftskostnader respektive driftsöverskott som andel av förädlingsvärdet mellan länder. Det kan däremot vara relevant att studera utvecklingen över tid i respektive land.

Bilden nedan visar att arbetskostnadsandelen ökade kraftigt under 2011-2012, i synnerhet inom svensk tillverkningsindustri men även i på andra håll i Europa. Under åren 2013-2017 har arbetskraftsandelen fallit tillbaka. I Sverige är nu andelen 1,5 procent över och i Tyskland 1,5 procent under 2011-års nivå. I Eurozonen som helhet har andelen fallit till knappt sex procent under 2011-års nivå. Utvecklingen i USA har varit påtagligt annorlunda, med endast marginella avvikelser under hela perioden jämfört med startåret 2011

Arbetskraftskostnader i olika länder inom tillverkningsindustrin

Proc. av förädlingsvärdet i löpande priser, index 2011 = 100

Källa: SCB, Eurostat, Statistisches Bundesamt & BEA

¹² I nationalräkenskaperna definieras förädlingsvärdet (FV) som summan av arbetskraftskostnaden och (brutto)driftsöverskottet. Låt AA och BA beteckna arbetskraftskostnadens respektive driftsöverskottets andel av förädlingsvärdet. Det betyder att: $BA \equiv 1 - AA$. I praktiken föreligger dock ett antal mätproblem kring förädlingsvärdet som komplicerar bilden (se kapitel 2). Det betyder att man får vara försiktig med att tolka arbetskrafts- respektive driftsöverskottets andelar av förädlingsvärdet bokstavligen. Även här har ENS 2010 förändrat bilden. Numera redovisas en del av arbetskraftskostnaderna istället som en produktionsskatt, vilket sänkt nivån på arbetskraftskostnadens andel av förädlingsvärdet (oklart hur förändringen inverkat på andra EU-länder).

8. Inköpschefsindex och ledande indikatorer

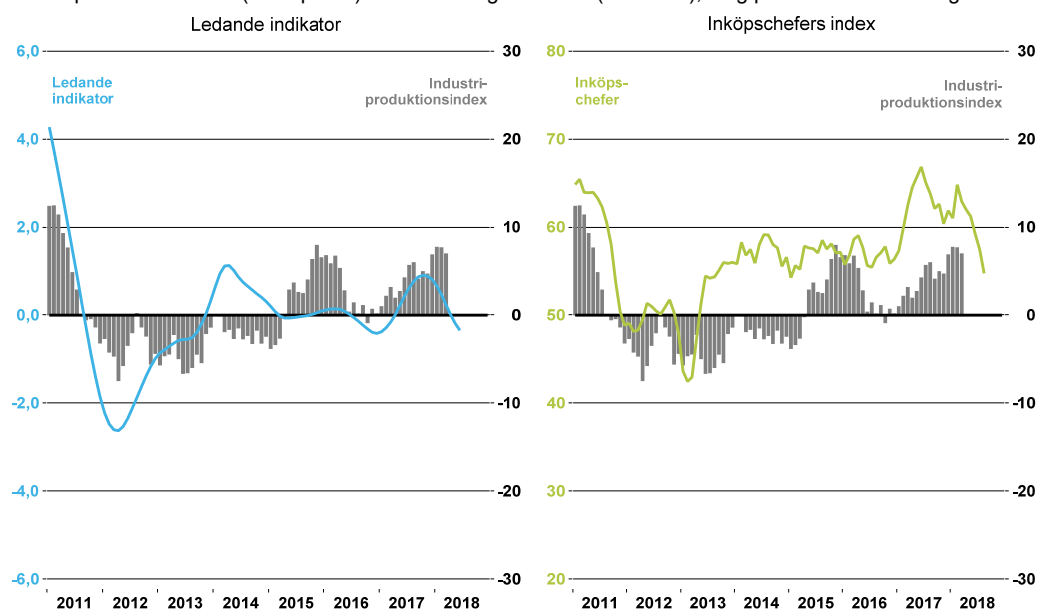
8.1 Indikatorer för industrin i Sverige

För att prognostisera konjunkturutvecklingen några månader framåt i tiden används ofta så kallade ledande indikatorer samt inköpschefsindex. Över tid har båda dessa indikatorer tydligt indikerat hur industriproduktionen kommer att utvecklas i närtid. Följsamheten mellan indikatorerna och produktionsutvecklingen har samtidigt varit sämre sedan 2012 – efter rekylen upp från finanskrisen och den efterföljande nedgången i samband den europeiska skuldkrisen.

I figuren nedan finns kurvor för båda dessa indikatorer i samma diagram som produktionens förändringstakt inom tillverkningsindustrin i Sverige. Av dessa framgår att det finns en tydlig följsamhet till och med 2012 men inte lika tydligt därefter. Relativt produktionsutvecklingen har dessutom inköpschefernas index under en längre tid fluktuerat på en högre nivå än tidigare. Förklaringar till detta kan vara att inköpscheferna förväntat sig en bättre utveckling än vad som sedan visat sig bli fallet i kombination med att bedömningen av vad som är en ”normal” tillväxttakt reviderats ned. I dagsläget pekar såväl den ledande indikatorn som industriproduktionsindex för Sverige nedåt – vilket kan tolkas som att tillväxttakten nu minskar.

Sverige, ledande indikatorer och inköpschefsindex

Ledande indikator för Sverige enligt OECD (MEI) samt inköpschefernas index för Sverige samt industriproduktionsindex (fasta priser) för tillverkningsindustrin (C10-C33), årlig procentuell förändringstakt*

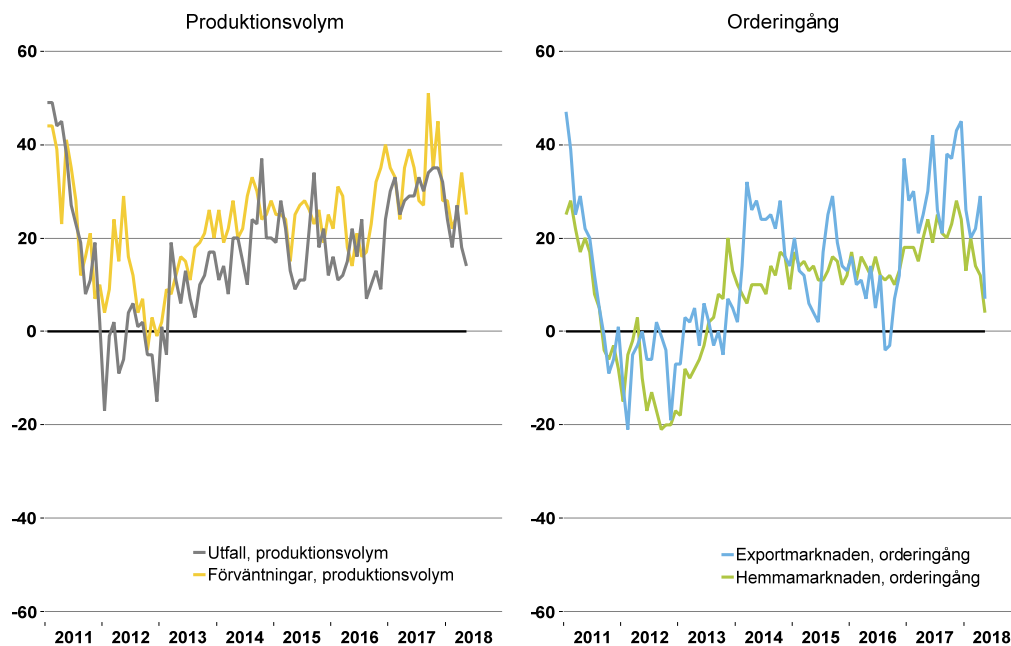

Källa: OECD (MEI), Swedbank och Statistiska Centralbyrån (SCB).

* Den ledande indikatorn är laggad (framflyttad) 3 månader mot industriproduktionen. För industriproduktionsindex har kalenderkorrigerad och säsongsrensad data från SCB använts. Serien är även utjämnad med 3 månades glidande medeltal

Konjunkturinstitutets barometer

Produktionsvolym och ordergång för tillverkningsindustrin (C10-C33) säsongrensade netttotal

Källa: Konjunkturinstitutet

Konjunkturinstitutet (KI) presenterar regelbundet barometerdata för svensk tillverkningsindustri. I figurerna ovan redovisas säsongrensade netttotal för produktionsvolym och ordergång.

När det gäller KI:s omdömen om produktionen kan konstateras en med inköpscheferna likartad diskrepans i förhållande till utfallet för produktionen.

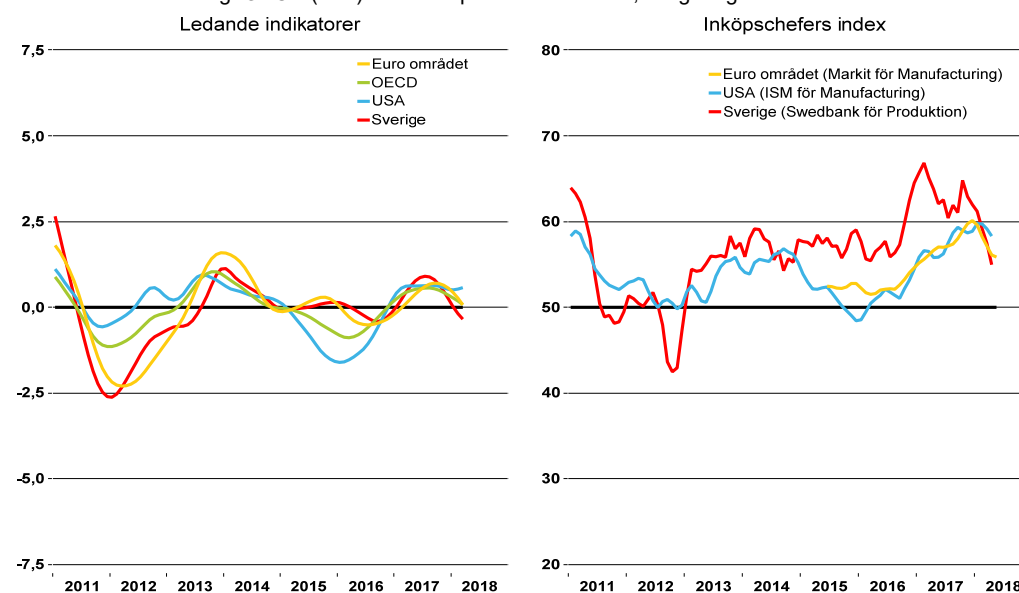
Sammantaget indikerar såväl förväntningarna för produktionen enligt KI som uppgifterna för ordergången en svagare tillväxt i dagsläget än under andra halvan av 2017.

8.2 Indikatorer för industrin i konkurrentländer

Ledande indikatorer och inköpschefers index finns även för andra länder och regioner. I detta avsnitt redovisar vi konsekvent ledande indikatorer från OECD Main Economic Indicators (MEI). För inköpschefers index använder vi de serier som finns och som vanligtvis används.

Ledande indikatorer och inköpschefsindex jämfört med Euroområdet, OECD och USA

Ledande indikator enligt OECD (MEI) samt inköpschefeernas index, enligt angivna källor

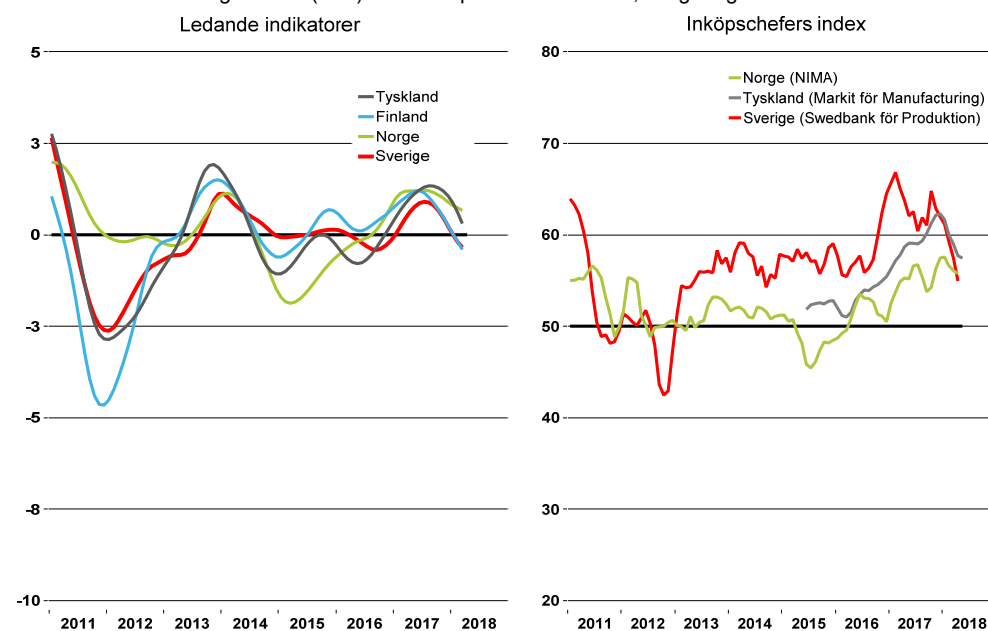

Källa: OECD (MEI), Swedbank, ISM och Markit.

Även för industrin i de redovisade länderna och områdena utöver Sverige pekar kurvorna nedåt enligt de senaste noteringarna eller möjligtvis mer sidledes för USA. Därmed ligger det nära till hands att tolka detta som att tillväxttakten nu är långsammare även globalt och i synnerhet i Europa.

Ledande indikatorer och inköpschefsindex jämfört med Tyskland, Finland och Norge

Ledande indikator enligt OECD (MEI) samt inköpschefeernas index, enligt angivna källor

Källa: OECD (MEI), Swedbank, NIMA och Markit.

www.industriradet.se